

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS IR VALDYMO KATEDRA

AURELIJA LOŽYTĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**SAVIVALDYBIŲ DARBUOTOJŲ KOMPETENCIJA ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ
LĖŠOMIS FINANSUOJAMŲ APLINKOS PROJEKTŲ VALDYME**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
prof. habil. dr. Adolfas Kaziliūnas

Vilnius, 2007

TURINYS

ĮVADAS.....	2
1. ES REGIONINĖ POLITIKA IR JOS STRUKTŪRINIAI INSTRUMENTAI.....	10
1.1 ES regioninės politikos tikslai	10
1.2 Sanglaudos fondo parama aplinkosaugai	11
1.3 ES struktūrinės paramos finansiniai instrumentai	13
1.4 ES struktūrinės paramos teikimo tikslai	15
1.5 Struktūrinių fondų veiklos principai.....	16
1.6 Planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai	17
1.7 Struktūriniai fondai ir aplinkosauga	17
2. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA LIETUVAI 2004-2006 M.	19
2.1 Lietuvos 2004-2006 m. bendrasis programavimo dokumentas.....	19
2.2 Europos regioninės plėtros fondo parama pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“	21
2.2.1 Priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ finansuojamos veiklos grupės.....	21
2.2.2 ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų administravimas Lietuvoje	23
2.2.3 Projektų atrankos kriterijai	24
3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA 2007-2013 M.	26
3.1 ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiu.....	27
3.1.1 ES struktūrinių fondų parama aplinkos projektams 2007-2013 m.	29
4. SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACIJŲ DARBUOTOJŲ KOMPETENCIJA PROJEKTŲ VALDYME	30
4.1 Kompetencijos koncepcija.....	30
4.2 Kompetencijos tobulinimo svarba.....	33
5. TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ.....	35
5.1 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija projektų valdyme	35
5.2 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme.....	42
5.3 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencijos tobulinimas ruošiantis 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiui.....	55
IŠVADOS.....	60
PASIŪLYMAI	61
LITERATŪROS SĄRAŠAS	62

SANTRAUKA	66
SUMMARY	67
PRIEDAI	68

IVADAS

Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, atsivėrė naujos galimybės pasinaudoti ES finansavimo šaltiniais. Įstojus į Europos Sąjungą, Lietuva dalyvauja ES regioninėje politikoje, kurios pagrindinis tikslas yra mažinti ekonominius ir socialinius skirtumus tarp atskirų ES šalių narių ar atskirų regionų. ES regioninė politika skatina valstybių narių ar jų regionų plėtrą, skiriant paramą iš ES struktūrinių fondų. 2004-2006 metų finansiniam laikotarpiui Lietuvai skirta 3,09 milijardų litų struktūrinių fondų paramos patvirtintiems investiciniams prioritetams įgyvendinti. Beveik 85 milijonai iš jų skirta aplinkos kokybei gerinti ir žalos aplinkai prevencijai skatinti. Aplinkosaugos investicijos Lietuvoje vis dar nėra pakankamos, todėl ES struktūrinių fondų parama aplinkosaugai yra labai svarbi, nes prisideda prie įvairių aplinkosauginių problemų sprendimo, pvz. vandens tiekimo ir nuotekų valymo infrastruktūros gerinimo, praeities taršos šalinimo, visuomenės informavimo aplinkos klausimais.

Lietuvoje šiuo metu įgyvendinami pirmieji ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami aplinkos projektai. Šių projektų įgyvendinimas baigsis 2008 m. rugpjūčio 31 d. Iki įstojimo į Europos Sąjungą šalims kandidatėms taip pat buvo teikiama parama aplinkosaugai. 1999 m. buvo sukurtas finansavimo instrumentas ISPA, skirtas transporto ir aplinkosaugos projektams finansuoti. Lietuvai tapus Europos Sąjungos šalimi nare, ISPA fondą pakeitė Sanglaudos fondas. PHARE programos finansinė parama Lietuvai pradėta teikti nuo 1991 metų ir tęsėsi iki 2003 metų, kuomet buvo patvirtintas paskutinių projektų paraiškų, įskaitant ir aplinkos apsaugą, finansavimas. ISPA ir PHARE įgyvendinimas sudarė sąlygas pasiruošti ES struktūrinių fondų skiriamų lėšų įsisavinimui.

Iš viso 2004-2006 m. laikotarpiu Aplinkos projektų valdymo agentūra gavo 202 paraiškas, iš kurių atrinko ir administruoja 101 projektą. Kaip numatyta Bendrajame programavimo dokumente, Lietuvos savivaldybių administracijos yra galimi aplinkos projektų vykdytojai. Remiantis Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nuostatomis, taip pat ir kituose teisės aktuose išdėstytais principais, savivaldybės atsižvelgdamos į vietos sąlygas ir aplinkybes atsako už aplinkos kokybės gerinimą ir apsaugą. Vis dėlto savivaldybių turimos lėšos yra gana ribotos ir daugelį aplinkos apsaugos problemų spręsti būtų gana sudėtinga, jei nebūtų galimybių gauti papildomų lėšų investicijoms iš išorės šaltinių. Todėl savivaldybės naudojami ES struktūrinių fondų parama ir 2004-2006 metų laikotarpiu įgyvendina 61 aplinkos projektą, siekiant pagerinti aplinkos būklę.

2004-2006 m. laikotarpis yra pirmasis, kai įgyvendinami ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami aplinkos projektai, todėl neišvengiamos klaidos, pasitaikančios dėl patirties ir žinių, reikalingų projektų įgyvendinimui, stokos. Valstybės kontrolei atlikus veiklos auditus aplinkos

apsaugos srityje, teigiama kad daugiausia problemų Europos Sąjungos lėšų įsisavinime kyla dėl prasto administravimo ir kvalifikuotų specialistų stokos. Siekiant stiprinti gebėjimus įsisavinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, įvairiuose šalies regionuose organizuoti seminarai pareiškėjams ir projektų vykdytojams, rengiami įvairūs informaciniai leidiniai, susiję su ES struktūriniais fondais. Visgi teorinės žinios dar nėra sėkmingai įgyvendinamų projektų garantas. Tik įgyvendinant projektus galima pastebėti, kokių žinių ar gebėjimų trūksta sėkmingai pasiekti projektuose numatytus rezultatus. Kadangi įgyvendinami pirmieji ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami aplinkos projektai, daugiausia informacijos apie projektų įgyvendinimo problemas, apie projektų vykdytojų kompetencijos trūkumus, galima rasti tik įvairių institucijų ataskaitose.

Artėja naujas 2007-2013 m. paramos laikotarpis, kurio metu bus teikiamos paraiškos skirti finansavimą ir aplinkos projektų įgyvendinimui. Todėl labai svarbu laiku išsiaiškinti pagrindines projektų įgyvendinimo problemas, siekiant išvengti klaidų pasikartojimo. Ypač svarbu nustatyti projektų vykdytojų žinių ir įgūdžių trūkumus, kad būtų galima numatyti mokymų poreikį ateityje. Tai padėtų efektyviau įsisavinti ES struktūrinių fondų lėšas ir pasinaudojant parama sukurti kuo didesnę naudą Lietuvos gyventojams.

Tyrimo tikslas - įvertinti savivaldybių darbuotojų kompetenciją Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme ir pateikti šių projektų valdymo gerinimo galimybes. Tikslui pasiekti **keliami šie uždaviniai**:

1. Atlikti literatūros analizę vykdomo tyrimo tema;
2. Įvertinti savivaldybių darbuotojų kompetenciją projektų valdymo srityje;
3. Nustatyti pagrindinius savivaldybių darbuotojų kvalifikacijos, specifinių žinių ir įgūdžių trūkumus ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme;
4. Išsiaiškinti Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistų nuomonę apie savivaldybių darbuotojų kompetenciją įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus;
5. Įvertinti savivaldybių darbuotojų pasiruošimą įgyvendinti aplinkos projektus 2007-2013 m. paramos laikotarpiu;
6. Pateikti išvadas ir pasiūlymus aplinkos projektų valdymui gerinti.

Tyrimo objektas: Lietuvos savivaldybių darbuotojų kompetencija projektų valdymo srityje.

Tyrimo dalykas: Lietuvos savivaldybių darbuotojų kompetencija ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme.

Hipotezės:

1. Savivaldybių darbuotojai turi pakankamai patirties, žinių ir įgūdžių projektų valdymo srityje.

2. Savivaldybių darbuotojams trūksta kompetencijos sėkmingai vykdyti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus.

3. Yra galimybių gerinti savivaldybių darbuotojų įgyvendinamų aplinkos projektų valdymą.

Tyrimo metodai:

- Literatūros šaltinių analizė. Literatūros apžvalga atlikta referatyviai, t.y. nagrinėta ką ta tema rašo įvairūs autoriai, įvertinta nuomonių įvairovė.
- Informacijos rinkimo metodu pasirinktas anketinės apklausos metodas.

Respondentų charakteristika. Respondentai buvo suskirstyti į keturias tikslines grupes. Pirmas tris respondentų grupes sudaro savivaldybių administracijų, teikusių/neteikusių paraiškas 2004-2006 m. paramos laikotarpiui pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“, darbuotojai t.y.:

- Neteikusių paraiškų savivaldybių administracijų darbuotojai;
- Teikusių paraiškas, bet paramos negavusių, savivaldybių administracijų darbuotojai;
- Teikusių paraiškas ir įgyvendinančių aplinkos projektus, savivaldybių administracijų darbuotojai.

Ketvirtą respondentų grupę sudaro Įgyvendinančiosios institucijos funkcijas aplinkos projektų valdyme atliekančios Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistai.

Tyrimo eiga. Visą tyrimo eigą būtų galima suskirstyti tris etapus.

Pirmajame tyrimo etape remiantis Aplinkos projektų valdymo agentūros pateiktais duomenis visos Lietuvos savivaldybių administracijos buvo suskirstytos į tris grupes: savivaldybių administracijos, kurios neteikė paraiškų siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui, savivaldybių administracijos, kurios teikė paraiškas, bet paramos negavo ir savivaldybių administracijos, kurioms parama buvo skirta ir dabar yra įgyvendinami aplinkos projektai. Suskirstytas savivaldybių administracijas į šias tris grupes gauti pasiskirstymo rezultatai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Savivaldybių administracijų, teikusių/neteikusių paraiškas 2004-2006 m. aplinkos projektų įgyvendinimui, skaičius

Savivaldybių administracijų grupė	Teikė paraiškas ir įgyvendina projektus	Teikė paraiškas, bet paramos negavo	Neteikė paraiškų
Iš viso 60	34	21	5

Antrame tyrimo etape sudarytos dvi respondentų apklausos anketos (žr. 1 ir 2 priedą) ir vykdyta apklausa. Anketos – autorės kūrybos darbas. Viena anketa skirta savivaldybių administracijų darbuotojams, kita anketa buvo pateikta Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistams. Anketinė apklausa pasirinkta dėl galimybės apklausti visus tyrime dalyvaujančius respondentus, kadangi nagrinėjant tyrimo temą svarbu sužinoti visų savivaldybių administracijų darbuotojų nuomonę. Siekiant, kad tyrimo rezultatai būtų patikimi, buvo apklausti ir Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistai. Respondentams nebuvo ribojamas laikas anketų atsakymui, todėl anketos atsakytos neskubant, apgalvotai. Vykdamas apklausą naudota padalomoji apklausa ir elektroninė apklausa, t.y. elektroniniu paštu. Informacijos rinkimo metu visose tyrimo grupėse buvo atliktas ištisinis tyrimas, t.y. apklausti visų šešiasdešimties Lietuvos savivaldybių administracijų darbuotojai, susiję su projektų valdymu bei visi Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistai. Todėl išvengta imties paklaidos, kai galimas atsitiktinis nukrypimas dėl to, kad naudojamas atrankinis, o ne ištisinis tyrimas.

Padalomoji apklausa buvo vykdoma Aplinkos projektų valdymo agentūros organizuotų regioninių seminarų metu. Seminarų tikslas suteikti praktinių žinių visuomenės informavimo ir informacijos sklaidos, paramos sutarčių keitimo, ataskaitų rengimo klausimais, kylančiais paramos gavėjams, kurie vykdo projektus, finansuojamus pagal BPD 1.3 priemonę. Seminarai skirti konsultuoti Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Telšių, Tauragės, Utenos, Alytaus, Marijampolės apskričių projektų vykdytojus. Šiuose seminaruose dalyvavusiems aplinkos projektus įgyvendinantiems savivaldybių administracijų darbuotojams buvo išdalintas klausimynas siekiant įvertinti jų kompetenciją ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų valdyme.

Anketos elektroniniu paštu buvo išsiųstos savivaldybių administracijų, kurios negavo pramos projektų įgyvendinimui, darbuotojams bei savivaldybių administracijų, neteikusių paraiškų, darbuotojams. Anketos siųstos savivaldybių administracijų skyrių, atsakingų už ES struktūrinių projektų valdymą, darbuotojams.

Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistai buvo apklausti naudojant abu būdus. Pirmiausia anketa buvo padalinta, tačiau tiems skyriaus specialistams, kurie apklausos vykdymo metu negalėjo atsakyti į pateiktus klausimus, anketa buvo išsiųsta elektroniniu paštu.

Anketų įvadinėje dalyje nurodyta kas ir koku tikslu atlieka apklausą, kam bus naudojama gauta informacija, kaip pildyti anketa. Pagrindinėje anketų dalyje išdėstyti klausimai, atsakymai į kuriuos padeda pasiekti darbe keliamo tikslo. Savivaldybių administracijų darbuotojams skirtos anketos klausimai suskirstyti į dvi dalis. Pirmos dalies klausimais siekiama

įvertinti savivaldybių darbuotojų kompetenciją apskritai projektų valdyme, o antros dalies klausimų tikslas išsiaiškinti darbuotojų kompetenciją įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus. Anketoje naudojami uždari, atviri ir pusiau uždari klausimai.

Trečiame tyrimo etape atlikta anketavimo metodu gautos informacijos analizė. Analizės metu įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų ir Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistų atsakymai į pateiktus klausimus, remiantis gautais atsakymais padarytos išvados ir pateikti pasiūlymai. Vykdamas kokybinę duomenų analizę buvo atliktas duomenų sisteminimas, grupavimas siekiant nustatyti ryšius tarp įvairių veiksnių, įtakančių darbuotojų kompetenciją. Duomenų grafiniam pateikimui naudotasi „MS Office Excel 2003“ ir statistiniu programiniu paketu „SPSS 13.0 for Windows“.

Taip pat viso tyrimo metu buvo atliekama literatūros apžvalga, siekiant įvertinti įvairių autorių požiūrį nagrinėjant kompetencijos koncepcijos sampratą, struktūrinių fondų paramos teikimo tikslus, Bendrajame programavimo dokumente numatytus finansavimo prioritetus, aplinkos projektų valdymą.

Pagrindinės sąvokos:

Bendrasis programavimo dokumentas (toliau vadinama – BPD) - Lietuvos Respublikos parengtas ir Europos Komisijos patvirtintas strateginis dokumentas, kuriame išdėstyta ES struktūrinių fondų ir valstybės narės veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai. BPD pateikta strategija suskirstyta į prioritetus ir įgyvendinama pagal vieną arba kelias priemones. BPD tikslas yra sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos, kuriai būdingas didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, stiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį gyvenimo lygį ir visų Lietuvos gyventojų gerovę.

BPD projektas - ekonomiškai nedalomų ir tikslią funkciją atliekančių veiklos rūšių visuma, turinti apibrėžtą biudžetą, įgyvendinimo laikotarpį ir aiškiai numatytus tikslus, pagal kuriuos galima spręsti, ar sukurtų rezultatų ekonominė ir socialinė nauda yra proporcinga panaudotiems ištekliams.

Įgyvendinančioji institucija - institucija, atsakinga už priskirtų BPD priemonių projektų administravimą ir įgyvendinimo priežiūrą. Įgyvendinančios institucijos funkcijas aplinkosaugos srityje atlieka Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (toliau vadinama – APVA).

Kompetencija - tai gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai atlikti veiklą. Tačiau įvertinus ir kitų autorių kompetencijos apibrėžimus, galima teigti, jog kompetencija apima ne tik žinias ir sugebėjimus, bet ir asmenines savybes.

Projekto vykdytojas - kiekvienoje BPD priemonėje nurodyti juridiniai ir/arba fiziniai asmenys, kurie, pateikę projekto paraišką, gauna ar yra gavę ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų projektui įgyvendinti.

Struktūriniai fondai - yra Europos Sąjungos regioninės politikos finansinis instrumentas, kuriuo siekiama išlyginti Europos Sąjungos regionų ekonomikos ir socialinės plėtros skirtumus. Europos regioninės plėtros fondas, Europos socialinis fondas, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo dalis ir Žuvininkystės orientavimo finansinė priemonė.

1. ES REGIONINĖ POLITIKA IR JOS STRUKTŪRINIAI INSTRUMENTAI

1.1 ES regioninės politikos tikslai

Regioninė politika Europoje yra viena iš svarbiausių ir kartu viena plačiausiai suprantamų bei interpretuojamų politikų. Ši politika yra antroji pagal biudžeto dydį Europos politika po Europos Sąjungos Bendrosios žemės ūkio politikos. ES regioninės politikos bendrasis tikslas – siekti valstybių socialinės ir ekonominės sanglaudos. Esant ekonomikos nuosmukiui ar sąstingiumi pirmenybė teikiama ekonomikos augimui, o pasiekus tam tikrą ekonomikos lygį vis daugiau dėmesio skiriama gyvenimo lygio bei gyvenimo sąlygų suvienodinimui. Pagrindinis dabartinės regioninės politikos principas – telkti pagalbą regionams, kurių plėtra atsilieka nuo kitų dėl rimtesnių problemų infrastruktūroje, ekonominėse veiklose ir švietime. ES regioninė politika siekiama sudaryti reikiamas ilgalaikės plėtros sąlygas, formuoti socialinius ir ekonominius bei aplinkosaugos reikalavimus atitinkančią infrastruktūrą [42]. Europos Parlamentas visada tvirtai rėmė šią politiką ir laikė ją Europos integracijos pagrindu. Parlamentas visada palaikė finansinio solidarumo su mažiau išsivysčiusiais ir atokiais ES regionais principą, kaip atsvarą didėjančiai ekonominei veiklai, užimtumo ir populiacijos koncentracijai labiausiai klestinčiuose, centriniuose ir urbanizuotuose regionuose. ES regioninė politika nesiekia išstumti nacionalinių regioninių politikų. Valstybės pirmiausia pačios turi skatinti infrastruktūrą, finansiškai remti investicijas į darbo vietų kūrimą ir taip savo regioninės politikos instrumentais spręsti problemas regionuose. Tačiau Bendrijos regioninė politika, formuluodama gaires/nuorodas ir įgyvendindama tam tikrus principus, koordinuoja nacionalines regionines politikas, siekiant išvengti valstybių konkurencijos dėl paramos gavimo [44]. ES kontekste visa Lietuva traktuojama kaip vienas regionas, kurio socialinio-ekonominio išsivystymo suliginimo su ES vidurkiu yra siekiama.

Plati regioninės politikos samprata sudaro sąlygas skirtingiems aiškinimams. Būtina pabrėžti, kad šis terminas dažnai vartojamas vietoj ar greta sanglaudos ir struktūrinės politikos sąvokų. Kadangi Europos Sąjungos regioninė politika pagrinde siekia socialinės ir ekonominės sanglaudos, ji vadinama sanglaudos politika. ES regioninė politika skatina valstybių narių ar jų regionų plėtrą, skiriant paramą iš ES struktūrinių fondų. Todėl ES regioninė politika kartu yra ir struktūrinė politika. Struktūrinės paramos poreikis iškilo į ES 1981 m. įsijungus Graikijai, Ispanijai, ir Portugalijai, kurios buvo daug neturtingesnės nei steigėjų šešetas ar 1973 m. įstojusios Danija bei Didžioji Britanija. Regioninė politika buvo plėtojama palaipsniui, jos reikšmė vietovių plėtrai išaugo [38].

Europos Bendrijos steigimo sutarties 158 straipsnyje nustatyta, kad Bendrija, norėdama sustiprinti savo ekonominę ir socialinę sanglaudą, siekia mažinti regionų išsivystymo lygio

skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą. Pagal Sutarties 159 straipsnį šiuos veiksmus turi remti ir struktūriniai fondai. Regioninė ES politika vykdoma per keturis pagrindinius struktūrinius fondus: Europos socialinį fondą, Europos regioninės plėtros fondą, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondą, Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą ir taip pat per Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartimi įsteigtą Sanglaudos fondą [12].

1.2 Sanglaudos fondo parama aplinkosaugai

Sanglaudos fondas nėra struktūrinis fondas, tačiau yra gana giminingas jiems, ypač Europos regioninės plėtros fondui. Be to, abu šie fondai finansuoja aplinkosauginius projektus, todėl šiame darbe trumpai apžvelgiami ir Sanglaudos fondo paramos skyrimo principai.

Prielaidos sukurti Sanglaudos fondą sudarytos 1993 m. lapkričio 1 d., įsigaliojus Europos Sąjungos (Mastrichto) sutarčiai. Kaip numatyta Europos Sąjungos sutartyje ir pagrindiniame 1994 m. gegužės 16 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1164/94 įsteigiančiame Sanglaudos fondą, šio fondo tikslas – teikti finansinę paramą Bendrijos ekonominei ir socialinei sanglaudai stiprinti [21].

Sanglaudos fondas finansuoja aplinkos ir transporto infrastruktūros projektus, projektų grupes ar techniškai ir finansiškai nepriklausomas projektų dalis, skirtas transporto ir aplinkosaugos infrastruktūros plėtrai, taip remia technines paramos priemones, kurios apima projektų techninį parengimą, projektų įvertinimą, priežiūrą bei stebėseną. Aplinkosaugos sektoriuje pirmenybę fondas teikia geriamojo vandens tiekimo, nuotėkų valymo ir kietųjų atliekų šalinimo projektams. Miškų atkūrimas, erozijos kontrolė ir gamtos išsaugojimo priemonės taip pat tinka paramai gauti. Parama skiriama iš anksto su Europos Komisija suderintiems atskiriems projektams, atitinkantiems valstybės narės nustatytus prioritetus ir ES politikos gaires transporto plėtros ir aplinkos apsaugos srityse. Sprendimą finansuoti projektus iš Sanglaudos fondo priima Europos Komisija.

Sanglaudos fondo paramą gauna valstybė narė, kurios bendrasis nacionalinis produktas (toliau vadinama – BNP) vienam gyventojui yra mažesnis nei 90 proc. Bendrijos vidurkio ir kuri yra priėmusi programą Europos Sąjungos sutartyje nustatytoms ekonominės konvergencijos sąlygoms įgyvendinti (vengti perviršinio bendrojo šalies biudžeto deficito) [47].

Sanglaudos fondo projektams keliami tokie reikalavimai:

- finansuojami ne mažesni kaip 10 mln. eurų vertės investiciniai projektai;
- gali būti padengiami ne daugiau kaip 80 – 85 proc. projekto vertės;

– lėšos transporto ir aplinkos apsaugos sektoriams turi būti paskirstytos lygiomis dalimis.

Lėšų dydis šaliai nustatomas remiantis tokiais kriterijais kaip šalies gyventojų skaičius, šalies plotas, BNP vienam gyventojui; socialiniais - ekonominiais faktoriais, pvz. transporto infrastruktūros netolygumu [36].

Europos Komisijos siūlymu po 2006 m. Sanglaudos fondas bus labiau integruotas į pagrindinių Struktūrinių fondų veiklą. Tačiau išlieka tie patys tinkamumo kriterijai (90 proc. BNP ir 85 proc. finansavimo riba). Be to, ir toliau taikomas Sanglaudos fondo paramos sąlygiškumo principas. Kita vertus, Komisija siūlo pereiti nuo paramos, orientuotos į projektus, prie paramos, orientuotos į programas. Komisijos patvirtinimas bus reikalingas tik stambiems projektams (25 mln. EUR vertės aplinkosaugos ir 50 mln. EUR vertės transporto projektams). Todėl Sanglaudos fondą administruojančioms institucijoms teks didesnę atsakomybę, susijusi su atranka, įvertinimu, lėšų skyrimu, stebėjimu, valdymu ir greito įgyvendinimo užtikrinimu, kad parama nebūtų nutraukta dėl programinio lėšų naudojimo disciplinos. Parama bus skiriama ne vien stambiems transporto ir aplinkosaugos projektams, bet ir projektams, susijusiems su energijos efektyvumu, atsinaujinančia energija ir miesto ar visuomeniniu transportu [47].

Strateginės Sanglaudos fondo paramos Lietuvoje teikimo 2004 - 2006 m. nuostatos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos finansų, aplinkos ir susisiekimo ministrų 2004 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1K-054/D1-79/3-99 patvirtintoje ir su Europos Komisija suderintoje Sanglaudos fondo strategijoje 2004-2006 metams. Strategijoje apibrėžiamos pagrindinės šio fondo paramos panaudojimo kryptys. Jos atitinka ilgalaikius Lietuvos tikslus bei ES politikos gaires transporto plėtros ir aplinkos apsaugos srityse. Lietuvoje iš viso ES Sanglaudos ir ISPA (iki įstojimo į Europos Sąjungą) paramą nuo 2000 m. gavo 53 transporto, aplinkos apsaugos ir techninės paramos projektai, iš kurių 10 jau yra baigti. 2000-2006 m. aplinkos sektoriuje Lietuva įgyvendina 26 aplinkosauginius investicinius ir 2 techninės pagalbos projektus finansuojamus iš ES Sanglaudos fondo, kurių bendra vertė sudaro apie 2,027 mlrd. Lt. Aplinkosaugos srityje Sanglaudos fondo remiamus projektus administruoja Aplinkos ministerija (Tarpinės institucija) ir Aplinkos projektų valdymo agentūra (Įgyvendinančioji institucija). Taip pat Finansų ministerija, kuri atlieka Sanglaudos fondo Vadovaujančiosios ir Mokėjimo institucijos funkcijas. Šios institucijos Sanglaudos fondo paramą administruoja vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. 802 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 24 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl Europos Sąjungos sanglaudos fondo paramos administravimo Lietuvoje“ pakeitimo“ [36].

1.3 ES struktūrinės paramos finansiniai instrumentai

Kiekvienas iš keturių struktūrinių fondų yra skirtas finansuoti konkrečiai sričiai pagal atskiras temas.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) teikia regionams įvairią finansinę paramą. Fondo lėšos sudaro apie pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. ERPF parama suteikiama remti:

- gamybinę aplinką – visų pirma įmonių, ypač smulkių ir vidutinio dydžio įmonių, konkurencingumui ir ilgalaikėms investicijoms didinti, ir daryti regionus patrauklesnius visų pirma gerinant jų infrastruktūros lygį;

- **aplinkos apsaugą ir jos gerinimą**, visų pirma atsižvelgiant į prevencinį principą ir prevencines priemones (prioritetinis padarytos žalos aplinkai atstatymas taršos šaltinyje, „teršėjas moka“ principo įdiegimas), skatinant švarų ir racionalų energijos panaudojimą ir atsinaujinančių energetikos šaltinių plėtojimą;

- mokslinius tyrimus ir technologijos plėtrą, siekiant skatinti naujų technologijų įdiegimą ir inovacijas, mokslinių tyrimų bei technologinės plėtros pajėgumų, skatinančių regionų plėtrą, stiprinimą;

- žinių visuomenės kūrimą;

- turizmo ir investicijų į kultūrą plėtojimą, įskaitant kultūrinio ir gamtos paveldo apsaugą, jei taip yra sukuriamos ilgalaikės darbo vietos;

- moterų ir vyrų lygias galimybes užimtumo srityje, visų pirma kuriant įmones ir infrastruktūrą ar paslaugas, sudarančias galimybę suderinti šeimos gyvenimą su darbu;

- tarpvalstybinį, nacionalinį ir regioninį bendradarbiavimą siekiant darnios regionų ir vietos plėtros [13].

Europos socialinis fondas (ESF) yra svarbiausias Bendrijos socialinės politikos svertas, kurio pagalba ES įgyvendinami strateginiai užimtumo politikos tikslai. ESF remia veiksmus valstybėse narėse, vadovaudamasis toliau išvardytais prioritetais:

- didinti darbuotojų, įmonių ir verslininkų gebėjimą prisitaikyti, taip siekiant pagerinti ekonominių pokyčių prognozavimą ir jų konstruktyvų valdymą;

- gerinti darbo ieškančių žmonių ir neveiklių žmonių užimtumo galimybes ir tvarią įtraukti į darbo rinką, užkertant kelią nedarbui, visu pirma ilgalaikiam ir jaunimo nedarbui, skatinant aktyvų senėjimą ir ilgesnį darbingumo amžių bei didinant dalyvavimą darbo rinkoje;

- stiprinti socialiai pažeidžiamų žmonių socialinę įtraukti siekiant jų tvaraus integravimo užimtumo srityje, ir kovoti su visų rūšių diskriminacija darbo rinkoje;

- stiprinti žmogiškąjį kapitalą;

– skatinti partnerystes, susitarimus ir iniciatyvas kuriant atitinkamų suinteresuotų subjektų, pavyzdžiui, socialiniu partnerių ir nevyriausybinių organizacijų, tinklą tarpvalstybiniu, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygiu, siekiant susitelkti reformoms užimtumo ir integravimo į darbo rinką srityje [15].

Iš **Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF)** finansuojama bendroji žemės ūkio politika. Kaip matyti iš pavadinimo, fondas turi du skyrius: Orientavimo skyrių ir Garantijų skyrių. Orientavimas yra struktūrinės politikos (o ne bendros žemės ūkio politikos) dalis, nes jis teikia paramą, skirtą naujiems ūkininkavimo būdams, alternatyviai ekonominei veiklai kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmo ir pan.) skatinti, teikia paramą ūkiams restruktūrizuoti ir kaimo vietovių plėtrai. Už jį didesnis Garantijų skyrius teikia finansinę paramą, skirtą visų pirma tiesioginėms išmokoms ir, antra, kainoms, kuriomis ūkininkai parduoda savo produktus rinkoje, remti (įsikišant į vidaus rinką arba, kai reikia, taikant eksporto gražinamąsias išmokas). Nuo 2007 m. pradžios šį fondą pakeitė du nauji fondai: **Europos žemės ūkio garantijų fondas** ir **Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai**. Europos žemės ūkio garantijų fondas (EŽŪGF) keičia Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų skyrių ir yra skirtas finansuoti rinkos ir kitas priemones. Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪKPF) pakeisdamas Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo skyrių teiks vienintelę Europos Sąjungos finansinę paramą kaimo plėtros programoms. Parama kaimo plėtrai padedama siekti šių tikslų:

- gerinti žemės ūkio ir miškų ūkio konkurencingumą remiant restruktūrizavimą, plėtrą ir inovacijas;
- gerinti aplinką ir kraštovaizdį remiant žemės valdymą;
- gerinti gyvenimo kokybę ir skatinti ekonominės veiklos įvairinimą kaimo vietovėse [16]. Abu fondai buvo įsteigti 2005 m. rugsėjo mėn., tačiau pradėjo veikti 2007 m. pradžioje.

Europos žuvininkystės fondas (EŽF) nuo 2006 m. rugsėjo 6 d. keičia Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą (ŽOFI). Europos žuvininkystės fondo (EŽF) lėšos skirtos:

- remti bendrą žuvininkystės politiką, siekiant užtikrinti gyvųjų vandens išteklių naudojimą ir remti akvakultūrą, užtikrinant ekonominį, aplinkos ir socialinį tvarumą;
- skatinti tvarią išteklių ir Bendrijos žvejybos laivyno žvejybos pajėgumų pusiausvyrą;
- skatinti tvarų vidaus vandenų žvejybos vystymąsi;
- didinti veikiančių struktūrų konkurencingumą ir ekonomiškai gyvybingų žuvininkystės sektoriaus įmonių vystymąsi;
- skatinti aplinkos ir gamtos išteklių apsaugą ir gerinimą, kai tai susiję su žuvininkystės sektoriumi;

- skatinti tvarų vystymąsi ir gerinti gyvenimo kokybę regionuose, kuriuose plėtojama žuvininkystės sektoriaus veikla;
- skatinti moterų ir vyrų lygybę plėtojant žuvininkystės sektorių ir žuvininkystės regionus [17].

1.4 ES struktūrinės paramos teikimo tikslai

Reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones.

Remiantis 1988 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento dėl struktūrinių fondų užduočių, jų veiksmingumo bei jų veiklos koordinavimo tarpusavyje ir su Europos Investicijų banko operacijomis bei kitais veikiančiais finansiniais instrumentais (EEC) Nr. 2052/88 nuostatomis, Bendrija savo veikla per struktūrinius fondus ir kitas finansų institucijas siekė šių penkių prioritetinių tikslų:

- 1 tikslas. Skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir struktūrinius pakeitimus;
- 2 tikslas. Pertvarkyti regionus, pasienio regionus arba regionų dalis (įskaitant užimtumo sritis ir miesto bendruomenes), kurios yra labai paveiktos pramonės nuosmukio;
- 3 tikslas. Kovoti su ilgalaikiu nedarbu;
- 4 tikslas. Palengvinti jaunimo profesinę integraciją;
- 5 tikslas. Reformuoti bendrą žemės ūkio politiką, pagreitinant žemės ūkio struktūrų pakeitimus ir skatinant plėtrą kaimo srityse [18].

Tačiau siekiant labiau sukcentruoti ir supaprastinti struktūrinių fondų veiklą buvo sumažintas prioritetinių tikslų skaičius, palyginti su tuo, kiek jų pateikta Reglamente (EEB) Nr. 2052/88. Be to, šie tikslai buvo iš naujo apibrėžti taip, kad būtų numatyta labiau skatinti atsiliekančių regionų plėtrą, ypač akcentuojant, jog aplinkosaugos reikalavimai turi būti įtraukti į struktūrinių fondų veiklos planavimą bei įgyvendinimą. Todėl remiantis 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento nustatančio bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų (EB) Nr. 1260/1999, 2000-2006 m. buvo nustatyti 3 prioritetiniai struktūrinių lėšų investavimo tikslai.

1 tikslas. Skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą ir struktūrinius pokyčius. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo). Būtent šiam paramos tikslui yra priskiriama visos Lietuvos teritorija. Net 69,7 proc. struktūrinių fondų lėšų skirta 1 tikslui.

2 tikslas. Remti teritorijų, kuriose iškyla struktūrinių sunkumų, ekonominę ir socialinę pertvarką. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka didelis nedarbas. Taip pat skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių.

3 tikslas. Remti švietimo, mokymo ir užimtumo politikos ir sistemų derinimą bei modernizavimą. Pagrindinės priemonės - profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. Šios priemonės finansuojamos iš Europos socialinio fondo

Siekdama šių tikslų, Bendrija prisideda ir prie aplinkos apsaugos bei jos gerinimo [19].

1.5 Struktūrinių fondų veiklos principai

Siekiant padidinti struktūrinių fondų teikiamos paramos efektyvumą, yra priimti pagrindiniai jų veiklą nustatantys principai:

1. Koncentravimas (priemonių sutelkimas į prioritetinius plėtotes tikslus). Po šios struktūrinių fondų reformos imta išskirti paramos prioritetiniai tikslai bei tiksliniai regionai.

2. Programavimas. Struktūrinių fondų veiklos gairės numatomos ilgalaikio planavimo pagrindu. Iki konkrečių projektų įgyvendinimo pereinama keletas programinio planavimo stadijų.

3. Papildomumas. Struktūrinių fondų parama yra skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti. Teikiant pagalbą konkretiems ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama nebūtų naudojama kaip dingstis buvusias valstybines išlaidas šiuose sektoriuose „permesti“ į kitas sritis. Remdamasi šiuo principu, Europos Komisija užsitikrina efektyvesnę savo vykdomos politikos rezultatų kontrolę. Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia Europos Sąjungos ir valstybių narių bendrą projektų finansavimą.

4. Partnerystė. Rengiant programinius dokumentus bei administruojant struktūrinius fondus, glaudžiai bendradarbiaujama tarp Europos Komisijos struktūrų ir šalių narių nacionalinių, regioninių bei vietinių institucijų.

5. Subsidiarumas (pavaldumas). Tai reiškia, kad aukštesnė instancija negali ir neturi imtis veiksmų, jei tikslą galima pasiekti žemesniu lygiu. Vienas iš šio principo padarinių yra tas, kad valstybių narių paskirtos valdymo institucijos gali pačios atrinkti finansuotinus projektus ir prižiūrėti, kaip jie įgyvendinami [43].

1.6 Planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai

Yra 3 pagrindiniai alternatyvūs struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai: Nacionalinės iniciatyvos, Bendrijos iniciatyvos ir inovacinės priemonės.

Nacionalinių iniciatyvų pagrindu panaudojama apie 90 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto. Pradinius planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo atveju rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:

- didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos metmenys, jų pagrindu sudaromos veiklos programos, kurioms įgyvendinti ruošiami konkretūs projektai;

- alternatyvus mechanizmas - Bendrojo planavimo dokumento, suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai. Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos.

Bendrijos iniciatyvos yra kitas struktūrinių fondų administravimo mechanizmas, kuris remiasi didesniu Europos Komisijos vaidmeniu. Planavimo laikotarpiui yra priimamas tam tikras skaičius Bendrijos iniciatyvų ir Europos Komisija parengia specialias gaires kiekvienai iš jų. Valstybės narės, besiremiamos Bendrijos metmenimis, rengia suderintas su Komisija programas, kurių pagrindu vykdomi tam tikri paramos projektai. Kaip ir nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos.

2000-2006 m. laikotarpiu vykdytos keturios Bendrijos iniciatyvos, joms įgyvendinti skirta apie 5,35 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto:

- INTERREG III - bendradarbiavimas abipus sienos (finansuojama iš ERPF);
- LEADER - kaimo plėtra (finansuojama iš EŽŪOGF);
- URBAN II - parama krizės apimtiems miesto rajonams (finansuojama iš ERPF);
- EQUAL - naujų priemonių kovoje su nelygybe ir diskriminacija darbo rinkoje skatinimas (finansuojama iš ESF).

Apie 0,5 proc. struktūrinių fondų biudžeto skiriama **inovacinėms priemonėms**. Planuojant ir administruojant inovacines priemones, nesilaikoma partnerystės principo: pati Europos Komisija numato konkrečias priemones ir atranka projektus įgyvendinti [19].

1.7 Struktūriniai fondai ir aplinkosauga

1997 m. spalio 2 d. buvo pasirašyta Amsterdamo sutartis, kuri įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d. ir iš dalies pakeitė Europos Sąjungos sutartį. Amsterdamo sutartis įpareigojo

Europos Sąjungą užtikrinti darnų vystymąsi, siekiant išlaikyti aukštą aplinkos apsaugos lygį. Amsterdamo sutartyje teigiama, jog nustatant ir įgyvendinant Bendrijos politikos ir veiklos kryptis, ypač siekiant skatinti darnią plėtrą, turi būti atsižvelgiama į aplinkos apsaugos reikalavimus. Vis labiau integruojantis Europos Sąjungos pramonei ir plečiantis bendrai įstatyminei erdvei, Amsterdamo susitarime buvo pažymėta, kad aplinkosauginiai reikalavimai turi būti vis daugiau įtraukiami į kitų Europos sąjungos politikų vykdymą. Taigi ir į Europos sąjungos regioninės politikos įgyvendinimą, kurios finansiniai instrumentai yra struktūriniai fondai. Vadinas struktūriniai fondai padeda įgyvendinti Amsterdamo sutartyje numatytus aplinkosauginius įsipareigojimus [11].

Vienas esminių reikalavimų, kuris keliamas teikiams ES struktūrinių fondų lėšomis finansuoti projektams – atitikimas aplinkosaugos reikalavimams. Tuo tikslu visų projektų investicijoms, kurios gali turėti apčiuopiamą poveikį aplinkai, pareiškėjams nurodoma kartu su paraiška pateikti poveikio aplinkai vertinimo dokumentus, tai yra, privalo būti atliktas poveikio aplinkai įvertinimas, siekiant nustatyti tikėtiną poveikį aplinkai įgyvendinus projektą. Projektų paraiškų vertinimo ir atrankos metu tikėtinas poveikis aplinkai yra atidžiai vertinamas, ir jei nustatoma, kad aplinkosaugos reikalavimai nėra vykdomi, konkreti paraiška yra atmetama ir ES struktūrinių fondų paramos lėšos projektui neskiriamos. Taip pat vertinama, ar projektas nedaro neigiamos įtakos NATURA 2000 teritorijoms [31].

Taigi, ES struktūriniai fondai padeda gerinti aplinkos kokybę tiesiogiai finansuojant aplinkos projektus ir netiesiogiai, inkorporuojant aplinkosauginį aspektą į įvairių sektorių, ypač transporto, žemės ūkio, energetikos ir turizmo, remiamus projektus.

2. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA LIETUVAI 2004-2006 M.

2.1 Lietuvos 2004-2006 m. bendrasis programavimo dokumentas

ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2004-2006 m. teikiama pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą, patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos. Pagrindinis 2004–2006 m. BPD tikslas yra sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos, kuriai būdingas didėjantis bendrasis vidaus produktas ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, stiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį gyvenimo lygį ir visų Lietuvos gyventojų gerovę [5]. BPD nustatyti penki investicijų prioritetai pateikti 2 lentelėje.

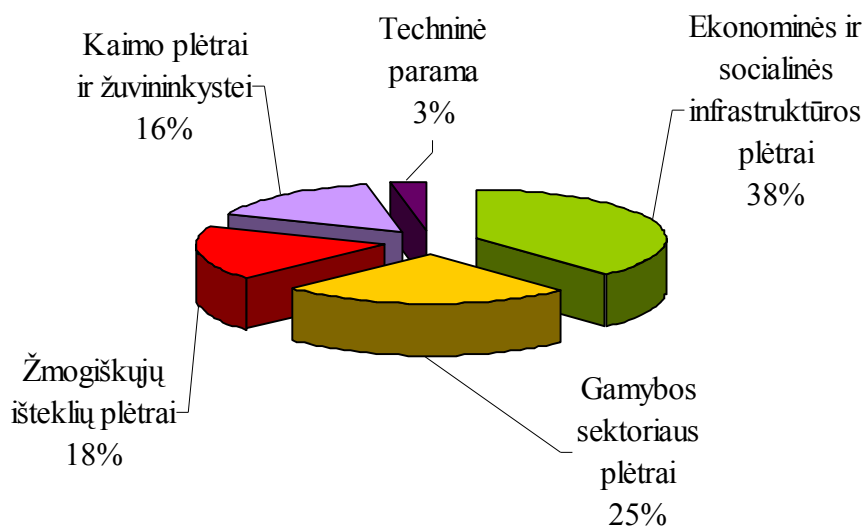
2 lentelė. Lietuvos 2004-2006 m. BPD nustatyti investicijų prioritetai

Prioritetai	Priemonės
1. Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra	1.1 Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas
	1.2 Energijos tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas
	1.3 Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija
	1.4 Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas
	1.5 Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (papildanti ESF remiamas priemonės)
2. Žmogiškųjų išteklių plėtra	2.1 Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas
	2.2. Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas
	2.3 Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija
	2.4. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas
	2.5 Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje
3. Gamybos sektoriaus plėtra	3.1 Tiesioginė parama verslui
	3.2 Verslo aplinkos gerinimas
	3.3 Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra
	3.4 Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos
4. Kaimo plėtra ir žuvininkystė	4.1 Investicijos į žemės ūkio valdas
	4.2 Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas
	4.3 Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas

2 lentelė. Lietuvos 2004-2006 m. BPD nustatyti investicijų prioritetai (tęsinys)

Prioritetai	Priemonės
4. Kaimo plėtra ir žuvininkystė	4.4 Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas
	4.5 Miškų ūkis
	4.6 LEADER + pobūdžio priemonė
	4.7 Mokymas
	4.8 Veikla, susijusi su žvejybos laivynu
	4.9 Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse
	4.10 Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)
5. Techninė parama	5.1 Parama programos parengimui, valdymui, priežiūrai ir kontrolei (ERPF)
	5.2 Programos viešumas ir vertinimas (ESF)

Šiems prioritetams įgyvendinti skiriama apie 3,09 mld. litų Europos Sąjungos ir 1,07 mld. litų Lietuvos Respublikos lėšų. Pirmame paveiksle pateikta informacija apie lėšų pasiskirstymą (procentais) kiekvienam prioritetui įgyvendinti.

1 pav. Paramos pasiskirstymas pagal BPD prioritetus

Pagal BPD prioritetus ES parama ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšos (litais) pasiskirsto taip:

- ekonominės ir socialinės infrastruktūros plėtrai – 1585 mln. Lt;
- gamybos sektoriaus plėtrai – 1038 mln. Lt;
- žmogiškųjų išteklių plėtrai – 749 mln. Lt;
- kaimo plėtrai ir žuvininkystei – 663 mln. Lt;

– techninei paramai, kuri apima ES struktūrinių fondų lėšų administravimą ir priežiūrą, – 124 mln. Lt [43].

ES struktūrinių fondų finansuojamiems aplinkos projektams, remiamiems pagal BPD 1.3 priemonę iš Europos regioninės plėtros fondo skirta 85 mln. litų suma.

2.2 Europos regioninės plėtros fondo parama pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“

Pagrindinis priemonės tikslas – mažinti vandens, oro ir dirvos užterštumą ir jo potencialią grėsmę Lietuvos regionams, užtikrinti visuomenės teisę į saugią ir švarią aplinką, siekti išvengti ūkininkavimo ir kitos veiklos neigiamo poveikio aplinkai (ar jį sumažinti), išlaikant gamtinių išteklių darnų naudojimą ir formuojant atsakingą visuomenės požiūrį į gamtinę aplinką ir tokiu būdu užtikrinti darnų šalies vystymąsi.

Siekiant BPD 1.3 priemonės tikslo išskirtos 5 veiklos grupės:

1. Geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas;
2. Praeities taršos ir jos teritorijų nustatymas ir tvarkymas;
3. Saugomų ir nesaugomų teritorijų įsteigimas ir tvarkymas;
4. Aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimas;
5. Informavimas apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo skatinimas.

1.3 priemonė nuosekliai papildo ir į kitas BPD priemones inkorporuotą aplinkosauginį aspektą (ypač transporto, žemės ūkio, energetikos ir turizmo sektoriuose) bei papildo Sanglaudos fondo lėšomis finansuojamų projektų suteikiamą aplinkosauginę naudą [31].

2.2.1 Priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ finansuojamos veiklos grupės

2004-2006 metų laikotarpiu savivaldybės įgyvendina 61 ES struktūrinių fondų finansuojamą aplinkos projektą pagal tris iš penkių veiklos grupių.

1. **Geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas**, t.y. vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo bei valymo sistemų plėtra, statyba bei rekonstravimas gyvenvietėse iki 500 gyventojų.

Ši veikla teikia finansavimą geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtrai mažose, daugiausia kaimo gyvenamosiose teritorijose, kuriose gyvena mažiau kaip 500 gyventojų ir kurie dėl šios priežasties neįtraukti į sąrašą projektų, numatomų finansuoti

Sanglaudos fondo lėšomis. Ši veiklos grupė apima investicijas, skirtas spręsti pagrindines geriamojo vandens užterštumo problemas intensyvios žemės ūkio veiklos rajonuose, kur maždaug milijonui Lietuvos kaimo gyventojų šuliniai yra pagrindinis vandens šaltinis. Vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo sistemų statyba čia yra viena iš svarbiausių sąlygų, galinčių pritraukti privatų verslą į kaimo vietas, visų pirma – į blogiau išsivysčiusias. Ši veiklos grupė skirta vandens ir nuotekų valymo įmonėms, kurių savininkės yra savivaldybės.

Toks investicijų atskyrimas į du investicijų fondus gyvenvietėse daugiau ir mažiau nei 500 gyventojų yra paremtas tokiomis prielaidomis: racionaliai centralizuoti geriamojo vandens ir nuotekų tinklų sistemas gyvenvietėse, kuriose gyventojų skaičius mažiau nei 500, todėl joms turi būti taikomi vienodi techniniai sprendimai.

Tačiau tos gyvenvietės, kuriose gyventojų skaičius yra apie 500, bet ekonominiu ir aplinkosauginiu požiūriais yra tikslinga jas prijungti prie centrinės nuotekų tvarkymo sistemos, yra įtraukiamos į upių baseinų investicinius paketus, kurie bus finansuojami iš Sanglaudos fondo lėšų.

2. Praeities taršos ir jos teritorijų nustatymas ir tvarkymas, t.y:

- užterštų teritorijų tvarkymas, apimant jų rekultivaciją ir reikiamos įrangos įsigijimą;
- upių, upelių, ežerų ir jų slėnių gamtosauginis tvarkymas bei išvalymas nuo kenksmingų medžiagų.

Užterštos vietovės (daugiau kaip 800) Lietuvoje praktiškai nevalomos. Todėl ši priemonė pirmą kartą naudojama šioms problemoms spręsti, pirmenybę teikiant toms vietovėms, kurios kelia didžiausią grėsmę aplinkai ir visuomenės sveikatai. Dauguma šių vietovių yra buvusios karinių dalinių teritorijos, kurios išvalytos atitiks ES direktyvas, reglamentuojančias gruntinių, paviršinių vandenių ir dirvožemio kokybės reikalavimus ir nebekels pavojaus gretimų teritorijų gyventojams. Ši veiklos grupė naudojama sprendžiant dėl pavojingų atliekų anksčiau atsiradusio užterštumo likvidavimo problemas, taip pat upių, upelių ir ežerų, jų krantų, slėnių ir gruntinio vandens rezervuarų tvarkymo ir valymo problemas. Įgyvendinus projektus, šie regionai taps daug patrauklesni ekonominei plėtrai. Visos išvalytos teritorijos bent 5 metus po projektų įgyvendinimo turi likti savivaldybių nuosavybė.

3. Informavimas apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo skatinimas - tai visuomenės informavimas ir mokymas aplinkos apsaugos klausimais, prieinamumo prie informacijos šaltinių užtikrinimas ir tobulinimas, aplinkosaugos valdymo informacinių sistemų sukūrimas, mokymai ir pan.

Pastaraisiais metais visuomenės informavimo kampanijos aplinkos apsaugos klausimais gerokai suaktyvėjo. Visuomenei ėmus labiau domėtis aplinka, informacijos sklaidos ir supratimo skatinimo techninių pajėgumų nebepakanka. Šios veiklos grupės tikslas – plėtoti ir skatinti

visuomenės aplinkosauginį švietimą, skatinti visuomenę aktyviau dalyvauti priimant sprendimus, kuriais siekiama gerinti aplinką. Šis tikslas bus pasiektas įgyvendinant projektus, kurie, sustiprinus techninę bazę, padės laiku teikti visuomenei išsamią informaciją apie aplinkos apsaugos ir išsaugojimo priemones [37].

2.2.2 ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų administravimas Lietuvoje

ES struktūrinių fondų administravimo struktūra Lietuvoje reglamentuota 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1260/1999 ir šį reglamentą įgyvendinančiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr.1166 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“ (Žin., 2001, Nr. 48-1676; 2003, Nr. 88-3999). Aplinkos projektai administruojami vadovaujantis minėtais teisės aktais, kuriuose nurodytos projektus administruojančios atsakingos institucijos ir jų funkcijos.

1. Vadovaujančioji institucija yra atsakinga už patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą. Ji gali įgalioti kitas ministerijas ir valstybės įstaigas (pagal joms LR teisės aktų nustatytą kompetenciją ir funkcijas) atlikti tam tikras aiškiai apibrėžtas užduotis, susijusias su struktūrinių fondų paramos tvarkymu. Vadovaujančiosios institucijos funkcijas atlieka Finansų ministerijos Finansinės paramos departamentas.

2. Mokėjimo institucija yra atsakinga už visų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų apskaitą. Mokėjimo institucijos funkcijos Lietuvoje yra priskirtos Finansų ministerijos Nacionalinio fondo departamentui.

3. Tarpinės institucijos vykdo Vadovaujančiosios institucijos deleguotas paramos valdymo funkcijas. Jos rengia priskirtų BPD priemonių finansavimo planus ir atsako už jų įgyvendinimą, taip pat priima galutinį sprendimą dėl projektų, kuriems bus teikiama parama. Tarpinė institucija aplinkos apsaugos srityje yra Aplinkos ministerija.

4. Įgyvendinančiosios institucijos vykdo tiesioginį paramos administravimą: skelbia projektų paraiškų konkursus, teikia informaciją, prižiūri projektų įgyvendinimą, rengia ataskaitas. Įgyvendinančių institucijų funkcijas aplinkosaugos projektams atlieka Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra.

5. Priežiūros komitetas – pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija. Komitetas sudaromas remiantis partnerystės principu, įtraukiant valstybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų atstovus, taip pat Europos Komisijos atstovą. Priežiūros komiteto institucinę sudėtį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė [3].

2.2.3 Projektų atrankos kriterijai

Paraiškos paramai gauti teikiamos Aplinkos projektų valdymo agentūra, kuri vertina paraiškas pagal jos patvirtintą ir su Aplinkos ministerija suderintą vidinę paraiškų vertinimo tvarką. Pirmiausia atliekamas paraiškų administracinis patikrinimas. Po to įgyvendinančiosios institucijos vertintojai vertina projektų tinkamumą pagal pareiškėjus, veiklas ir išlaidas. Tolesnis vertinimo etapas – techninis, ekonominis ir finansinis vertinimas. Aplinkos projektų valdymo agentūra parengia vertinimo ataskaitas ir pateikia savo išvadas bei rekomendacijas Aplinkos ministerijos sudarytam projektų atrankos komitetui. Šis svarsto įgyvendinančiosios institucijos pateiktą vertinimo suvestinę bei vertinimo ataskaitas. Vadovaudamasis atrankos kriterijais, atrankos komitetas atranka projektus ir priima rekomendacinio pobūdžio sprendimą dėl finansuotinių projektų, taip pat dėl ES struktūrinių fondų lėšų bei nacionalinio bendrojo finansavimo lėšų dydžių. Šį sprendimą pateikia Aplinkos ministerijai. Atrankos komiteto posėdžiuose dalyvauja vadovaujančiosios institucijos (Finansų ministerijos) ir kitų institucijų, kurių kompetencijos sričiai priskiriami svarstomi projektai, atstovai. Pagal atrankos komiteto rekomendacijas Aplinkos ministerija priima sprendimą dėl projektų finansavimo [7].

Projekto atrankos kriterijai skirstomi į bendruosius ir specifinius. Yra keletas bendrų projektų atrankos kriterijų, pagal kuriuos įgyvendinamas BPD.

Bendrieji atrankos kriterijai yra skirstomi į dvi grupes:

Pirmoji grupė bendrųjų atrankos kriterijų apibrėžia visų projektų tinkamumą gauti paramą pagal BPD. Tokie bendrieji projektų atrankos kriterijai yra šie:

- projektas turi atitikti bendrą BPD strategiją ir Lietuvos nacionalinę bei Europos Sąjungos politikos kryptis;
- projektas turi būti suderinamas su prioriteto ir priemonės, pagal kuriuos skiriamas finansavimas, specifiniais tikslais;
- projektas turi kurti pridėjamąją vertę;
- projektas turi būti finansiškai tęstinis;
- turi būti aišku, kad be ES paramos projekto nebūtų įmanoma įgyvendinti;
- projektui įgyvendinti turima tinkamų administracinių gebėjimų ir finansinių gebėjimų, siekiant užtikrinti sėkmingą projektų įgyvendinimą.

Antroji grupė bendrųjų atrankos kriterijų – prioritetiniai kriterijai – parodo, kokiems projektams pagal visas priemones bus teikiamas prioritetas juos atrenkant:

- prioritetas teikiamas tam projektui, kurį įgyvendinant bus didesnis projekto teikėjo indėlis;

– projektai, kurie turi teigiamą poveikį regionų išsivystymo skirtumų mažinimui (ypatingai probleminėse teritorijose ir Ignalinos regiono problemoms spręsti) turės prioritetą juos atrenkant.

Aplinkos projektų valdymo agentūra atsakinga už tai, kad atrinkti projektai atitiktų pagrindinius čia išvardintus bendrus atrankos kriterijus. Jei projektai atitinka šiuos ir tinkamumo finansuoti iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų kriterijus, jie toliau vertinami pagal specifinius kriterijus. **Specifiniai 1.3 priemonės projektų atrankos kriterijai:**

- įgyvendina ES aplinkosaugos direktyvas;
- atitinka Lietuvos aplinkosaugos strategijos ir veiksmų programos tikslus;
- turi (palyginti) didelį teigiamą poveikį aplinkai;
- šviečia ir informuoja visuomenę aplinkosaugos srityje;
- diegiamos modernios technologijos;
- išsaugo kraštovaizdžio komponentus;
- išsaugo biologinę įvairovę;
- diegia taršą mažinančią aplinkosaugos infrastruktūrą;
- gerina aplinkosaugos monitoringą, kontrolę bei prevenciją.

Informacinė visuomenė, lygios galimybės, darnus vystymasis - horizontalaus lygio su visais BPD prioritetais ir priemonėmis susijusios sritys. Horizontalus srities pobūdis yra svarbus aspektas įgyvendinant 1 prioriteto 3 priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ projektus. Būtent dėmesys darnios plėtros, lygių galimybių, informacinės visuomenės sritims įgyvendinant projektą gali nulemti projekto finansavimą [5].

3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA 2007-2013 M.

Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama bus teikiama ir 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu. Paminėtina, kad 2007-2013 metais ES struktūriniams fondams priklausė tik du fondai: Europos regioninės plėtros fondas bei Europos socialinis fondas. Anksčiau ES struktūriniams fondams priklausė Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai bei Europos žuvininkystės fondas po reformos perėjo atitinkamai į Bendrosios žemės ūkio politikos bei Bendrosios žuvininkystės politikos reguliavimo sferą. 2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu ES struktūrinė parama remiantis 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1083/2006, nustatančiu bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999, bus skiriama šiems tikslas:

1 tikslas. Konvergencijos tikslas. Šiuo tikslu siekiama paspartinti mažiausiai išsivysčiusių valstybių narių ir regionų konvergenciją gerinant augimo ir užimtumo sąlygas, t.y. didinant investicijas į fizinį bei žmogiškąjį kapitalą ir gerinant jų kokybę, kuriant naujoves ir žinių visuomenę, gerinant galimybes prisitaikyti prie ekonominių ir socialinių pokyčių, saugant ir gerinant aplinką bei administracinį efektyvumą. Šis tikslas yra fondų prioritetas ir yra skirtas silpniau išsivysčiusioms šalims narėms ir regionams. Jis keičia dabartinį 1 tikslą (parama silpniau išsivysčiusiems regionams, kurių BVP vienam gyventojui nesiekia 75 proc. ES vidurkio) ir apima Sanglaudos fondo paramą.

2 tikslas. Regioninio konkurencingumo ir užimtumo tikslas. Šiuo tikslu ne mažiausiai išsivysčiusiuose regionuose siekiama stiprinti regionų konkurencingumą ir patrauklumą bei užimtumą, numatant ekonominius bei socialinius pokyčius, įskaitant susijusius su prekybos atvėrimu, t. y. didinant investicijas į fizinį bei žmogiškąjį kapitalą bei gerinant jų kokybę, kuriant naujoves ir skatinant žinių visuomenę, verslumą, saugant ir gerinant aplinką, gerinant prieinamumą, darbuotojų bei įmonių gebėjimą prisitaikyti bei plėtojant palankias darbo rinkas. Tikslas skirtas labiau išsivysčiusiems regionams, kurie negali gauti paramos pagal Konvergencijos prioritetą. Jis jungia dabartinius 2 ir 3 tikslus (2 tikslas – parama regionams turintiems struktūrinių ekonomikos problemų, kurie negali gauti paramos pagal 1 tikslą; 3 tikslas – parama žmogiškųjų išteklių plėtros srityje regionams, kurie negali gauti paramos pagal 1 tikslą);

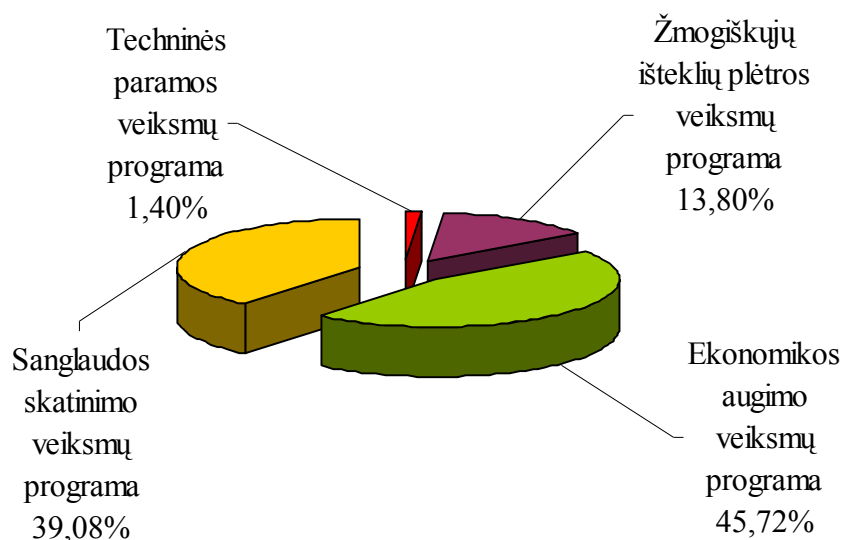
3 tikslas. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas. Šis tikslas skirtas stiprinti peržengiantį sieną bendradarbiavimą pasitelkus jungtines vietas ir regionines iniciatyvas, stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą imantis veiksmų, skatinančių su Bendrijos prioritetais

susijusią integruotą teritorinę plėtrą, taip pat stiprinti regionų bendradarbiavimą bei keitimąsi patirtimi atitinkamu teritoriniu lygiu [20].

3.1 ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu

2007-2013 m. laikotarpiu ES struktūrinė parama yra Lietuvos nacionalinės politikos įgyvendinimo priemonė, todėl Sanglaudos ir struktūrinių fondų lėšos administruojamos vieningai, o finansinė parama įtraukiama į nacionalinio biudžeto planavimo procesą.

ES struktūrinė parama 2007–2013 m. skiriama pagal „Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją“ ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. Strategija siekiama gerinti investavimo, darbo ir gyvenimo sąlygas Lietuvoje, kad ūkio augimo naudą pajautų kiekvienas Lietuvos gyventojas. Strategijai įgyvendinti yra parengtos keturios veiksmų programos: žmoniškųjų išteklių plėtros, ekonomikos augimo, sanglaudos skatinimo bei techninės paramos. Trys iš jų, t.y. žmoniškųjų išteklių plėtros, ekonomikos augimo ir sanglaudos skatinimo yra patvirtintos Europos Komisijos. Veiksmų programoms įgyvendinti bus rengiami projektai. Planuojama, kad bus finansuojami visi veiksmų programoms ir reikalavimus atitinkantys projektai. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007–2013 m. sudaro daugiau kaip 23 milijardus litų [40]. Lėšų pasiskirstymas pagal programas pavaizduotas 2 paveiksle.

2 pav. 2007–2013 m. ES struktūrinė parama pagal veiksmų programas

Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje numatyti **trys plėtros tikslai:**

1. Spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu. Tai viena esminių gyvenimo gerėjimo sąlygų, susijusi su Lietuvos ūkio konkurencingumu tarptautinėse rinkose. Lietuvos, kaip mažos ir atviros ekonomikos šalies, neturinčios didelių nuosavų gamtinių, energetinių, žmogiškųjų ir visų kitų išteklių, plėtra ateityje vis labiau remsis žiniomis, o ne daug kapitalo ar žaliavų reikalaujančia pramone ar paslaugomis.

2. Kurti daugiau geresnių darbo vietų. Didžiausias Lietuvos turtas yra žmonės. Jau dabar kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas riboja plėtrą, todėl jaučiamas poreikis kuo greičiau pereiti prie žinių visuomenės kartu kuriant didesnę pridėtinę vertę kuriančias darbo vietas.

3. Plėtoti socialinę sanglaudą. Sanglauda reiškia darnią integruotą visuomenę ir deramą dėmesį aplinkai. Lietuvos gyventojai turėtų jaustis vienos bendruomenės dalimi ir dalintis ekonominės plėtros nauda.

Norint pasiekti šiuos tikslus, reikia imtis įvairių veiksmų nuo tam tikros viešosios politikos reformų ir teisinio reguliavimo tobulinimo iki investicinių priemonių. Todėl strategijoje išskirtos **strateginės investavimo kryptys**:

1. Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei. Ši prioritetinga investavimo kryptis ir numatyti veiksmai detaliam aptariami Strategijos įgyvendinimo – Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programoje.

2. Konkurencinga ekonomika. Šiai strateginei investavimo kryptčiai keliamus uždavinius padės spręsti Ekonomikos augimo veiksmų programa.

3. Gyvenimo kokybė ir sanglauda. Gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimo uždaviniai sprendžiami Sanglaudos skatinimo veiksmų programoje [14].

Viešojo ir privataus sektoriaus projektams bus taikomos skirtingos projektų atrankos procedūros. Projektai, pateikti finansuoti iš ES struktūrinės paramos bus atrenkami taikant vieną iš trijų projektų atrankos būdų: valstybinę projektų atranką, regioninę projektų atranką, konkursą. Dauguma viešojo sektoriaus projektų 2007–2013 m. bus atrenkami nacionalinių (valstybinių) ir regioninių investicinių planų pagrindu.

Valstybinė projektų atranka naudojama viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai vadovaujantis nacionaliniais strateginio planavimo dokumentais yra galima skaidriai ir pagrįstai sudaryti projektų ir paramos gavėjų sąrašą. Projektai ir jiems skirtos lėšos turi būti numatyti nacionaliniuose strateginio planavimo dokumentuose arba institucijų strateginės veiklos planuose.

Regioninė projektų atranka naudojama viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai remiantis regioniniais strateginio planavimo dokumentais yra galima skaidriai ir pagrįstai sudaryti projektų ir paramos gavėjų sąrašą. Projektai ir jiems skirtos lėšos turi būti numatyti regionų plėtros planuose.

Konkurso procedūra toliau bus taikoma privataus sektoriaus projektams. Konkurso būdas naudojamas paramos verslui ir nevyriausybiniam sektoriui atveju bei viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai tą pačią veiklą gali atlikti daug skirtingų institucijų, ir valstybė suinteresuota skatinti konkurenciją tarp jų, siekdama atrinkti projektus, kurie duoda daugiausiai naudos ir yra kokybiškiausiai parengti ir surinkę daugiausiai balų [4].

3.1.1 ES struktūrinių fondų parama aplinkos projektams 2007-2013 m.

Vienas Bendrijos strateginėse gairėse 2007–2013 m. akcentuojamų prioritetų yra stiprinti aplinkosaugos ir ekonomikos augimo teigiamą sąveiką. Gairėse teigiama, kad aplinkosaugos investicijos gali būti naudingos visam ūkiui trim aspektais: jos gali užtikrinti ilgalaikį ekonominio augimo darnumą, sumažinti ūkio išorės išlaidas aplinkai (pvz. sveikatos sistemos išlaidas, išvalymo išlaidas ar susigražinamas žalos atlyginimo išlaidas) ir skatinti naujoves bei darbo vietų kūrimą [34].

Remiantis 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1083/2006, nustatančiu bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999, veiksmų programos finansuojamos tik iš vieno fondo, išskyrus atvejus, kai Europos regioninės plėtros fondas ir Sanglaudos fondas kartu teikia paramą veiksmų programoms transporto infrastruktūros ir aplinkos srityje, įskaitant paramą didelės apimties projektams [20].

Aplinkos apsaugos projektai 2007–2013 m. bus rengiami pagal sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Ši programa grindžiama nuostata, kad prielaidas ilgalaikiam ir darniam ūkio vystymuisi sudaro aplinkos kokybės gerinimas bei racionalus gamtos išteklių naudojimas. Aplinkos sričiai planuojama skirti apie 3,13 mlrd. litų paramos.

Vienas iš sanglaudos skatinimo veiksmų programos tikslų yra siekti geresnės aplinkos kokybės, ypatingą dėmesį skiriant energijos panaudojimo efektyvumui didinti. Aplinkos kokybė – kokybiškos vandens tiekimo, nuotekų ir atliekų tvarkymo sistemos, gera oro kokybė, efektyviai gaminami ir vartojami energijos ištekliai – yra vienas svarbiausių gyvenamosios ar investavimo vietos pasirinkimo veiksnių [34].

4. SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACIJŲ DARBUOTOJŲ KOMPETENCIJA PROJEKTŲ VALDYME

Žmogiškieji ištekliai yra vienas esminių resursų, reikalingų bet kurios organizacijos veiklai. Savivaldybių veiklos sėkmingam ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų įgyvendinimui būtina užtikrinti reikiamą projektų vykdytojų darbuotojų skaičių ir svarbiausia jų kompetenciją. Kaip minėta, savivaldybių administracijos yra gavusios ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų aplinkos projektams įgyvendinti. Todėl savivaldybių administracijų darbuotojų kvalifikacijai, jų žinių ir gebėjimų aplinkos projektų valdyme didinimui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, nes besikeičianti socialinė, ekonominė ar politinė aplinka plečia savivaldybių administracijų darbuotojų kvalifikacinių reikalavimų apimtį. Didėjantys kvalifikaciniai reikalavimai turi skatinti savivaldybių administracijų darbuotojus kelti kompetenciją.

4.1 Kompetencijos koncepcija

Šiuolaikiniame pasaulyje pagrindiniais organizacijos plėtros ištekliais tampa nebe kapitalas, darbo jėga ar gamtos ištekliai, bet darbuotojai ir jų žinios, gebėjimai, kvalifikacija, t. y. kompetencija. XXI amžius vadinamas žinių arba informacijos amžiumi. Tai lėmė, kad pagrindiniu ūkio raidos išteklumi tapo darbuotojų žinios, intelektinis kapitalas.

Nors ir nemažai kalbama apie darbuotojų kompetenciją kasdienėje aplinkoje, šios sąvokos samprata gana įvairi ir dažnai neatitinkanti tikrosios vertės. Mokslinėje literatūroje sąvoka „kompetencija“ taip pat nėra iki galo ir išsamiai išnagrinėta. Nors skirtingų autorių kompetencijos apibrėžimas ir samprata yra skirtinga, tačiau bendrų dėsningumų galima išvelgti. Rūta Čiutienė ir Ingrida Šarkiūnaitė straipsnyje „Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantis veiksnys“ apžvelgia įvairių užsienio ir Lietuvos autorių kompetencijos apibrėžtis ir pateikia apibendrintą kompetencijos sąvokos įvairovę (3 lentelė) [23].

3 lentelė. Kompetencijos apibrėžimai

Kompetencijos apibrėžimas	Autorius
Kompetencija – tai sugebėjimas praktinėse situacijose taikyti pagrindinius tam tikro turinio principus ir technikas.	M. Poole, M. Warner (2000 m.)
Kompetencija – buvimas produktyviu, gebėjimas atlikti darbo reikalaujamas užduotis.	Žmogiškųjų išteklių ir personalo valdymo žodynas (1997 m.)
Kompetencija – tęstinė atkarpa, kuri prasideda tik žinojimu, kaip „kažką“ atlikti, ir baigiasi žinojimu, kaip „kažką“ atlikti labai gerai, taigi gebėjimas kažką atlikti kompetentingai būtų kažkur tarp šių dviejų atkarpos taškų.	A. Pearson (1984 m.)
Kompetencija – tai individo savybės, kurios priežastiniais ryšiais susijusios su efektyviu arba geresniu darbo atlikimu. Pagrindinės asmens savybės, kaip antai: motyvai, būdo bruožai, gebėjimai, įvaizdžio ar socialinio vaidmens aspektai, žinios, kurias asmuo gali panaudoti.	R. E. Boyatzis (1982, 2002 m.)
Žinių ir įgūdžių derinimas bei gebėjimas juos pritaikyti konkrečiomis aplinkybėmis, vadybos funkcijų atlikimas, atsižvelgiant į aplinkos ir situacijos apribojimus.	B. Martinkus, A. Sakalas, B. Neverauskas (2003 m.)
Pagal situaciją reikalinga elgsena, kuri apibrėžia, kaip toje situacijoje atrodo sėkminga veikla.	S. C. Schoonover (1998 m.)
Kompetencija – tai gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai atlikti veiklą.	L. Jovaiša (1993 m.)

Nijolė Petkevičiūtė ir Eglė Kaminskytė straipsnyje „Vadybinė kompetencija: teorija ir praktika“ aptardamos vadybinės kompetencijos sampratos problematiką, pateikia kompetencijos sąvokos apibūdinimą, pabrėždamos, jog įvairūs autoriai pateikia gana skirtingus kompetencijos sąvokos apibrėžimus. Autorės straipsnyje pateikia tokias kompetencijos sampratas:

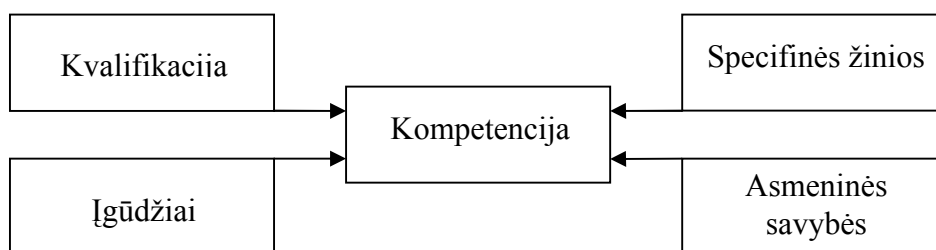
– kompetencija – būtinų darbo uždaviniui ar vaidmeniui atlikti mokėjimo įgūdžių, žinių ir gebėjimų derinys (Sokol, 2001 m.);

– kompetencija – rezultatyvumas, sugebėjimas atlikti darbe reikalingas užduotis (Ivanovic, Collin, 1997 m.). Šiame apibrėžime, be sugebėjimo, išskiriamas ir rezultatyvumas;

Autorės taip pat pateikia ir jau prieš tai minėtus A. Pearson ir R. E. Boyatzis kompetencijos apibrėžimus, detaliau įvertindamos šių autorių požiūrį kompetenciją [32].

Analizuojant kompetencijos sąvokos įvairiapusiškumą, pabrėžiami kompetencijos ir kvalifikacijos sąvokų skirtumai. Visgi autorės straipsnyje „Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantis veiksnys“ teigia, kad Lietuvių autoriai kompetenciją dažnai tapatina su kvalifikacija. Tačiau įvertinus kompetencijos ir kvalifikacijos koncepcijas, aiškiai matyti, kad kompetencija apima ne tik mokymosi ir lavinimosi proceso rezultatus ir jų pritaikymą, bet ir darbuotojo individualių savybių integravimą konkrečiomis darbo situacijomis. Panašios pozicijos laikosi ir Jolanta Juralevičienė straipsnyje „Valstybės tarnautojų profesinės kompetencijos teoriniai ir teisiniai aspektai“, teikdama, jog kompetencijos ir kvalifikacijos koncepcijos yra gana artimos, tačiau galima išskirti ir tam tikrus skirtumus. Autorė straipsnyje pateikia keletą kvalifikacijos apibrėžimų, vienas iš jų Tarptautinių žodžių žodyne pateiktas kvalifikacijos apibrėžimas, kuriame nurodoma, jog kvalifikacija tai: a) tikimo, pasirengimo kuriam nors darbui laipsnis; b) ko nors kokybės ir rūšies pažymėjimas, įvertinimas; c) darbo rūšies charakteristika, nustatoma pagal darbo sudėtingumą, tikslumą, atsakingumą; d) žmogaus tinkamumo tam tikram darbui nustatymas; e) profesija, specialybė. Valdymo ir politikos terminų bei Žmogiškųjų išteklių ir personalo vadybos žodynuose profesinė kvalifikacija apibrėžiama kaip dokumentas, įrodantis, sėkmingai pabaigtą mokymo kursą, leidžianti užsiimti viena iš profesijų. Autorė teigia, kad kvalifikacija labiau susijusi su ugdymo procesais, o kompetencija artimesnė veiklos sferai [26].

Įvertinus įvairių autorių kompetencijos apibrėžimus, galima teigti, jog kompetencija susideda iš tokių pagrindinių aspektų kaip kvalifikacija, specifinės žinios, įgūdžiai ir asmeninės savybės (3 pav.).

3 pav. Kompetencijos koncepcijos samprata

Nuspręsti ar darbuotojas yra kompetentingas ar ne yra labai sudėtinga, kadangi tai kas yra kompetencija, labai priklauso ir nuo socialinės aplinkos lūkesčių, taigi kompetencija galima laikyti ypatingai priklausoma nuo konteksto. Galima pastebėti, jog vystantis visuomenei išorės lūkesčiai nuolatos keitėsi, todėl ir kompetencijos suvokimas kito kartu su jais. Be to, kompetenciją galima stebėti tik tam tikru momentu, tam tikroje vietoje ir tam tikros užduoties atžvilgiu.

Skiriamos dvi kompetencijos rūšys – asmeninė kompetencija ir strateginė kompetencija. Asmeninė kompetencija ugdoma tada, kai konkrečiam darbuotojui iškyla poreikis tobulėti, o strateginė – kai įstaigai, siekiant užsibrėžtų tikslų, iškyla poreikis tobulinti daugumos darbuotojų gebėjimus [25].

4.2 Kompetencijos tobulinimo svarba

ES struktūrinės paramos administravimo sritis yra nauja Lietuvai, todėl dar nėra sukaupta reikiamos paramos planavimo ir valdymo patirties nei valstybiniame sektoriuje, nei privačiame, kuris teikia konsultavimo, projektų administravimo paslaugas projektų vykdytojams. Savivaldybėse ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus įgyvendina esami savivaldybių administracijų darbuotojai. Taigi mažai tikėtina, kad ir naujai priimami ar jau seniau dirbantys darbuotojai turėtų pakankamai žinių ir patirties, reikalingos administruoti ES struktūrinę paramą. Tačiau nepaisant to, turi būti siekiama įdarbinti turinčius kuo aukštesnę kvalifikaciją darbuotojus, o esamiems savivaldybių administracijų darbuotojams suteikiama galimybė nuolat kelti kvalifikaciją ir gilinti žinias, taip pat būtina sudaryti patrauklias darbo sąlygas ir suteikti pakankamą motyvaciją prisidėti prie ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų įgyvendinimo.

Darbuotojų skaičius ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų įgyvendinimo sistemoje nuo 2004 m. žymiai išaugo, todėl yra didelis poreikis nuolat didinti jų kompetenciją. Bendros mokymo sistemos, sudarančios galimybes užtikrinti ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų vykdytojų darbuotojų tęstinį mokymą ir kvalifikacijos kėlimą, nėra. Tačiau atskirus trumpalaikius mokymo kursus siūlo valstybės tarnautojų mokymo įstaigos – Lietuvos viešojo administravimo institutas, Finansų ministerijos mokymo centras, kiti mokymo centrai bei privačios konsultacinės įmonės. Dėstytojai šių įstaigų organizuojamuose seminaruose dažniausiai yra labiau patyrę paramos administravimo sistemos darbuotojai. Kvalifikacija taip pat keliama dalyvaujant kitų šalių – ES valstybių narių – organizuojamuose mokymuose bei renginiuose, kuriuose siekiama keistis patirtimi su šalimis, turinčiomis didesnę ES struktūrinės paramos administravimo patirtį. Visgi didžioji dalis ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų vykdytojų darbuotojų reikalingų žinių ir įgūdžių įgyja mokydami darbe, t. y. realiai atlikdami jiems priskirtas užduotis ir mokindami iš kolegų. Todėl siekiant užtikrinti tinkamą ir aukštą visų darbuotojų, dirbančiųjų paramos valdymo ir kontrolės institucijose, kvalifikaciją, svarbu parengti nuoseklią mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą, kuri garantuotų darbuotojų kompetencijos atitiktį priskirtoms funkcijoms ir esamų žinių bei patirties perteikimą kuo didesniai darbuotojų skaičiui. Be to, svarbu sukurti ir specialias mokymo programas

pareiškėjams paramai gauti bei projektų vykdytojams, kad jie tinkamai parengtų ir įgyvendintų ES fondų finansuojamus projektus.

Taigi, žinių ir gebėjimų stiprinimas yra esminė prielaida užtikrinti ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų rengimo ir valdymo kokybę.

Rimanto Dumčio ir Sigito Šiupšinsko atliktame Lietuvos savivaldos institucijų pasiruošimo dalyvauti Europos Sąjungos regioninėje politikoje tyrime teigiama, kad savivaldybių gebėjimą ruošti ir administruoti projektus apsprendžia tokie faktoriai:

1. Strateginiai plėtros planai. Šiuos planus pasitvirtinusios savivaldybės jau yra su vietine bendruomene aptarusios ir viduje apsisprendusios dėl savo investicijų prioritetų, plane pateikiamos prioritetinių projektų idėjos, jų įgyvendinimo galimybės. Tokioms savivaldybėms daug lengviau apsispręsti dėl išteklių mobilizavimo tiek ES fondams tinkamų projektų rengimui tiek ES projektų bendram finansavimui.

2. Žmonių skaičius dirbantis projektų rengimo ir įgyvendinimo srityje. Savivaldybės turinčios kvalifikuotą personalą, kuris stebi ES fondų finansavimo galimybes ir turi gebėjimus inicijuoti ir paruošti projektus, o paskui gebėjimus juos įgyvendinti arba kvalifikuotai prižiūrėti jų įgyvendinimą, galės daug sėkmingiau sudalyvauti įsisavinant ES struktūrinius fondus.

3. Nuolatinis darbas su savivaldybės socialiniais ir ekonominiais partneriais.

4. Nuolatinis savivaldybių informavimas/jų pačių gebėjimas panaudoti informaciją iš įvairių galimų šaltinių apie ES fondų panaudojimo sąlygas ir galimybes.

Taigi autoriai taip pat pabrėžia kvalifikuoto personalo, turinčio projekto rengimo įgūdžių svarbą. Autoriai rekomenduoja savivaldybėms, ieškoti galimybių papildomai apmokyti personalą vykdyti jiems priskirtas funkcijas projektų rengime [24].

5. TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ

Tyrimo tikslas yra įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme. Tikslui pasiekti buvo apklausta po vieną su projektu įgyvendinimu susijusį darbuotoją iš visų 60 Lietuvos savivaldybių administracijų. Apklausiant aplinkos projektus įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojus (34 savivaldybės) buvo naudojamas padalomosios apklausos būdas seminarų, skirtų aplinkos projektų finansuojamų pagal BPD 1.3 priemonę vykdytojams, metu, todėl anketų grįžtamumas buvo šimtaprocentinis. Anketos kitoms dviem savivaldybių administracijų grupėms buvo išsiųstos elektroniniu paštu. Užpildytos anketos sugrįžo iš visų savivaldybių administracijų, kurios neteikė paraiškų siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą aplinkos projektų įgyvendinimui (5 savivaldybės). Iš visų anketų, siųstų savivaldybių administracijoms, kurios teikė paraiškas, bet negavo paramos aplinkos projektų įgyvendinimui (21 savivaldybė), užpildytų grįžo 90 proc., t.y. 19 anketų. Taigi, iš viso į pateiktą anketą atsakė 58 savivaldybių administracijų darbuotojai. Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistai buvo apklausti naudojant ir padalomosios apklausos būdą ir siunčiant anketas elektroniniu paštu. Pirmiausia anketa buvo padalinta, tačiau tiems skyriaus specialistams, kurie apklausos vykdymo metu negalėjo atsakyti į pateiktus klausimus, anketa buvo išsiųsta elektroniniu paštu. Gauti atsakymai iš visų dvylikos Struktūrinių fondų skyriaus specialistų.

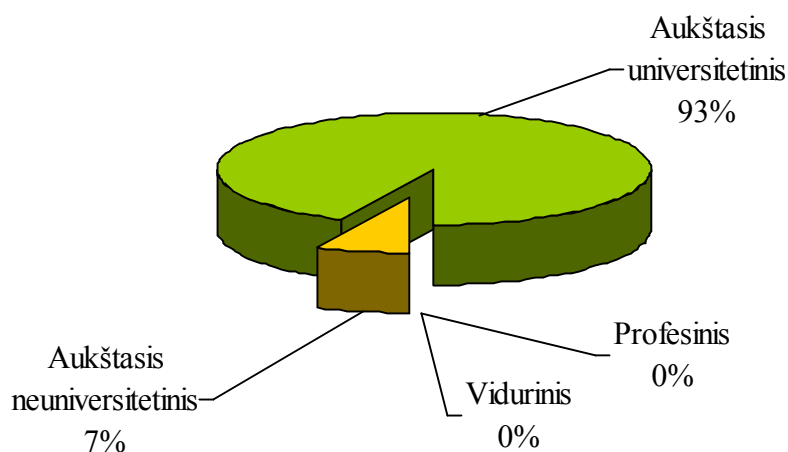
Apklausų metu gauti duomenys analizuojami įvairiais aspektais. Pirmiausia remiantis kompetencijos koncepcijos samprata įvertinama savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija apskritai projektų valdyme. Toliau visas dėmesys darbe skiriamas savivaldybių administracijų darbuotojų gebėjimui valdyti Europos regioninės plėtros fondo finansuojamų aplinkos projektus.

Išanalizavus apklausos metu gautus duomenis, darbe pateikiamos išvados bei pasiūlymai ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų valdymo efektyvumui didinti.

5.1 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija projektų valdyme

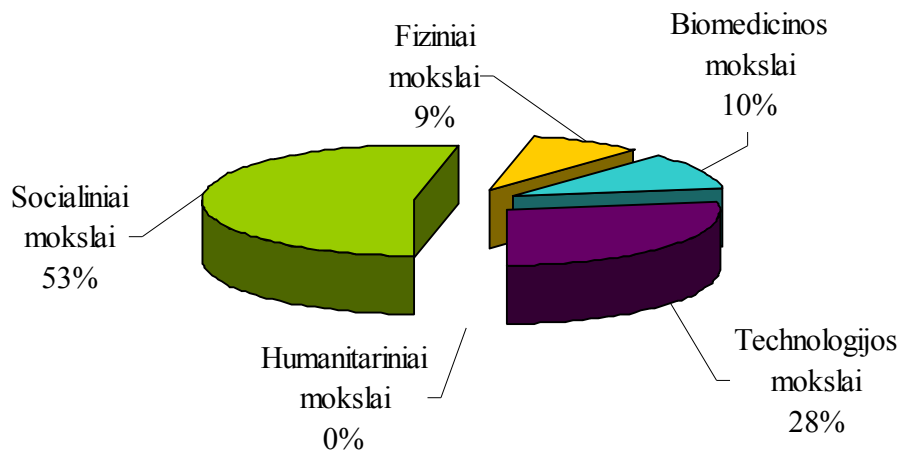
Tyrimo dalyvavusių savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija projektų valdymo srityje analizuota remiantis kompetencijos koncepcijos samprata. Įvertinus įvairių autorių apibrėžimus, galima teigti, jog kompetencija susideda iš tokių pagrindinių aspektų kaip kvalifikacija, specifinės žinios, įgūdžiai ir asmeninės savybės. Nors galima išskirti bei įvertinti kiekvieną aspektą atskirai, tačiau jie yra tarpusavyje susiję, todėl ir atliekant apklausų metu gautų duomenų analizę, kompetencija vertinama naudojantis šių aspektų sąsaja.

Analizuojant kompetencijos sąvokos įvairiapusiškumą, buvo pažymėta, jog kompetencija ir kvalifikacija negali būti tapatinami, nes kvalifikacija yra tik vienas iš kompetencijos aspektų. Kvalifikaciją galima apibrėžti kaip mokymosi ir lavinimosi proceso rezultatus ar profesiją, specialybę. Siekiant įvertinti už projektų valdymą atsakingų savivaldybių administracijų darbuotojų kvalifikaciją, respondentai turėjo nurodyti kokį išsilavinimą jie yra įgiję. Iš gautų tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad didžioji dauguma (93 proc. visų apklaustųjų) savivaldybių administracijų darbuotojų, įgyvendinančių savivaldybių inicijuotus projektus, turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Ir tik 4 iš 58 atsakiusių savivaldybių administracijų darbuotojų turi aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (7 proc. visų apklaustųjų). Apibendrinant respondentų atsakymus, galima teigti, jog dauguma projektus rengiančių ir įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojų turi aukštą kvalifikaciją. Duomenys apie respondentų išsilavinimą pavaizduoti 4 paveiksle.

4 pav. Savivaldybių darbuotojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (proc.)

Vertinant savivaldybių administracijų darbuotojų kvalifikaciją, respondentų tai pat buvo paprašyta nurodyti kokios mokslo srities išsilavinimą jie yra įgiję. Anketoje mokslo sritys nurodytos remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 1998 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. 30 „Dėl mokslo sričių, kryptių ir šakų klasifikacijos“ [10]. Kaip rodo tyrimo duomenys, daugiau negu pusė respondentų (53 proc.) turi socialinių mokslų srities išsilavinimą. Net 28 proc. atsakiusių savivaldybių administracijų darbuotojų yra įgiję technologijos mokslų, 10 proc. yra turi biomedicinos ir 9 proc. - fizinių mokslų srities išsilavinimą. (5 pav.). Kaip matyti pateiktame grafike, nei vienas iš apklaustų savivaldybių administracijų darbuotojų neturi humanitarinių mokslų srities išsilavinimą.

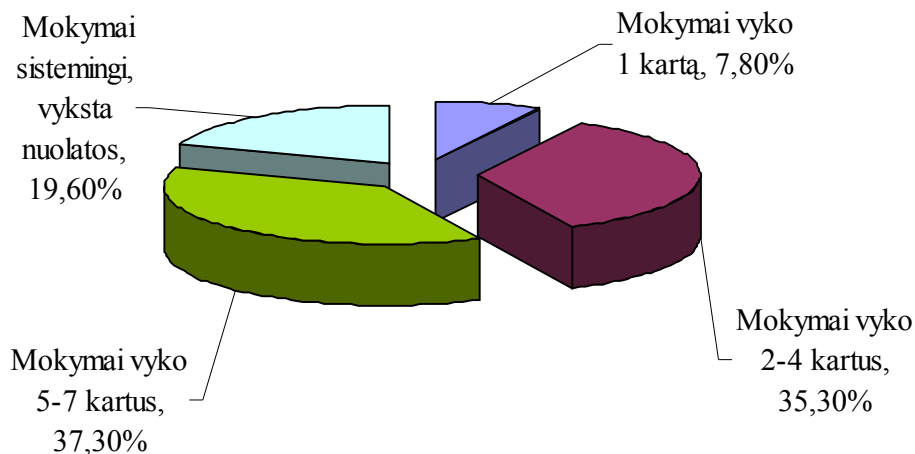
5 pav. Respondentų įgyto išsilavinimo pasiskirstymas pagal mokslo sritį (proc.)

Apklaustųjų savivaldybių administracijų darbuotojų buvo paprašyta nurodyti ne tik kokios mokslo srities, bet ir kokios mokslo krypties išsilavinimą jie turi. Kaip jau buvo minėta, daugiau negu pusė respondentų, t.y. 31 iš atsakiusių savivaldybių administracijų darbuotojų, turi socialinių mokslų srities išsilavinimą. Šios mokslo srities išsilavinimą įgiję respondentai nurodė, jog 18 iš jų turi aukštąjį universitetinį ekonomikos ir 9 vadybos išsilavinimą. Tai, kad savivaldybių inicijuotus projektus dažniausiai įgyvendina ekonomikos ar vadybos išsilavinimą turintys darbuotojai, galima paaiškinti tuo, jog būtent šių studijų kryptių metu dėstomi dalykai suteikia daugiausia žinių, kurias galima panaudoti projektų valdyme.

Išsilavinimas ir žinios yra neatsiejami dalykai. Tačiau dažnai įgytas išsilavinimas nevisiškai atspindi turimų žinių kiekį. Be to, projektų valdymas reikalauja gana specialių žinių, kurių net ekonomikos ar vadybos studijos nesuteikia pakankamai. Taip pat reikia nepamiršti, jog dalis respondentų nurodė įgiję fizinių, technologijos ar biomedicinos mokslo sričių išsilavinimą. Galima teigti, jog šių studijų metu jiems buvo suteikta labai mažai su projektų valdymu susijusių žinių. Projektų valdymas – tai mąstymo būdas, apimantis ir specialiąsias, ir platesnio pobūdžio, negu reikia profesijai, žinias. Todėl neabejotinai savivaldybių administracijų darbuotojams, atsakingiems už projektų rengimą ir įgyvendinimą, būtini mokymai, kurių metu jie įgytų naujų žinių ar įtvirtintų turimas žinias, reikalingas sėkmingam projektų valdymui. Be to, pastaraisiais metais savivaldybės inicijuoja vis daugiau projektų, todėl ypač svarbu rengti mokymus savivaldybių darbuotojams. Nagrinėjant savivaldybių administracijų darbuotojų pateiktus atsakymus, matyti, jog didžioji dauguma (87,9 proc.) apklaustųjų nurodė, kad savivaldybėse, kuriose jie dirba, vyko mokymai projektų valdymo klausimais. Tačiau net 12,1 proc. respondentų (7 savivaldybių administracijų darbuotojai) neigiamai atsakė į šį klausimą.

Vertinant savivaldybių administracijų, kuriose vyko projektų vadybos mokymai, darbuotojų pateiktus atsakymus (51 darbuotojas), matyti, jog daugiausiai respondentų nurodė,

kad mokymai vyko 5-7 kartus (37,3 proc.), ir tik 10 darbuotojų, t.y. 19,6 proc. teigė, jog mokymai vyksta nuolatos (6 pav.). Ir net 7,8 proc. respondentų atsakė, jog mokymai vyko tik vieną kartą. Apibendrinat pateiktus rezultatus, galima teigti, jog mokymų skaičius yra pakankamas, ypač atsižvelgiant į tai, jog dažniausiai mokymai trunka keliasdešimtis valandų.

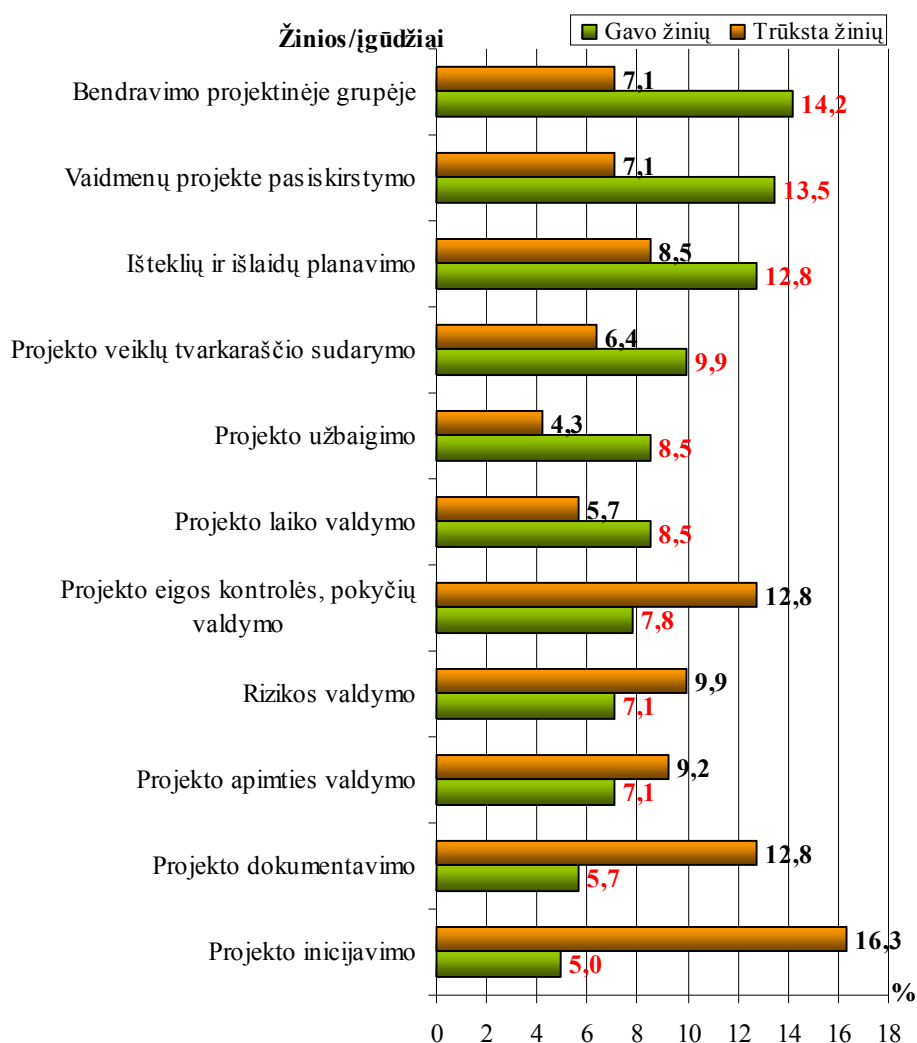

6 pav. Duomenys apie vykusius mokymus (proc.)

Analizuojant apklaustųjų pateiktus atsakymus į klausimą „Ar dalyvavote projektų vadybos mokymuose?“, net 7,8 proc. iš atsakiusių respondentų teigė nedalyvavę vykusiuose mokymuose. Tai gana didelė dalis, tačiau, žinoma, nedalyvavimo priežastys galėjo būti labai įvairios.

Kaip jau buvo minėta, sėkmingam projektų valdymui reikalingos specifinės žinios, kurių galima įgyti mokymu metu. Savivaldybių administracijų darbuotojų buvo paprašyta nurodyti kokių naujų žinių ir įgūdžių jie įgijo mokymų metų projektų valdymo srityje bei kokių žinių jiems dar trūksta. Mokymuose dalyvavę savivaldybių administracijų darbuotojai pažymėjo tris projektų valdymo sritis, kuriose jie daugiausiai gavo žinių ir tris projektų valdymo sritis, kuriose tų žinių daugiausiai trūksta. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, galima teigti, jog mokymai savivaldybių administracijų darbuotojams buvo labai naudingi, nes analizuojant respondentų atsakymus pastebėtas dėsningumas, kad tose projektų vadybos srityse, kuriose mokymu metu savivaldybių administracijų darbuotojai įgijo daug žinių, dabar jiems jų trūksta mažiau (7 pav.). Vertinant mokymų metu įgytas žinias, matyti, jog daugiausia savivaldybių administracijų darbuotojai sužinojo kaip bendrauti projektinėje grupėje (14,2 proc.), kaip pasiskirstyti vaidmenis siekiant sėkmingo projekto valdymo (13,5 proc.) ar kaip planuoti projekto įgyvendinimui skirtus išteklius (12,8 proc.). Toliau nagrinėjant respondentų pateiktus atsakymus ir vertinant kokių žinių jiems labiausiai trūksta įgyvendinant projektus, matyti, jog savivaldybių darbuotojams labiausiai trūksta žinių kaip inicijuoti projektus (13,5 proc.), kaip valdyti projekto eigoje kylančius sunkumus (12,8 proc.) ar kaip tvarkyti projekto dokumentaciją

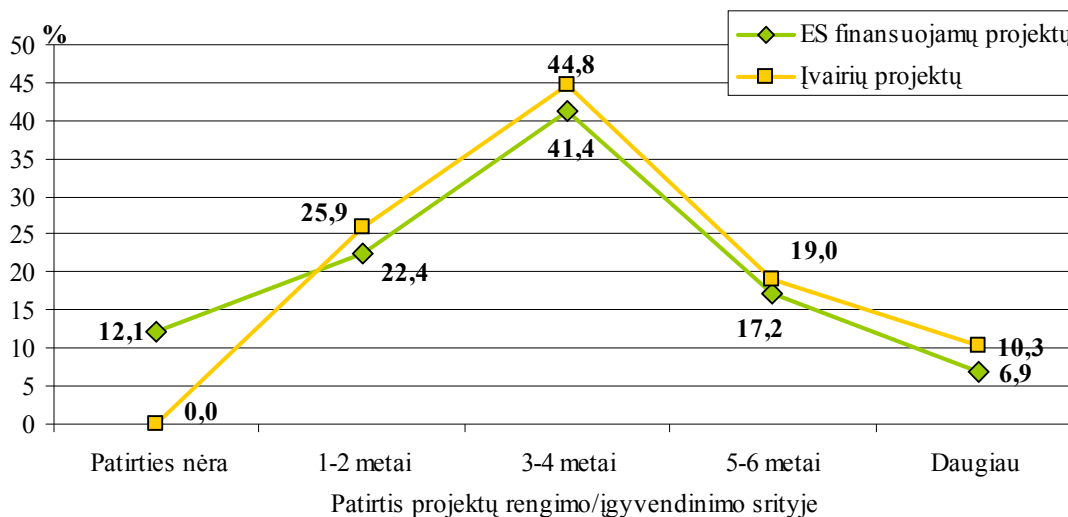
(12,8 proc.). Tai, kad didelė dalis apklaustųjų pažymėjo, jog jiems trūksta žinių projektų inicijavimo srityje, galima būtų paaiškinti tuo, jog šių žinių jie mažai gavo vykusiu mokymų metu.

7 pav. Įgytos ir trūkstamos žinios projektų valdymo srityje (proc.)

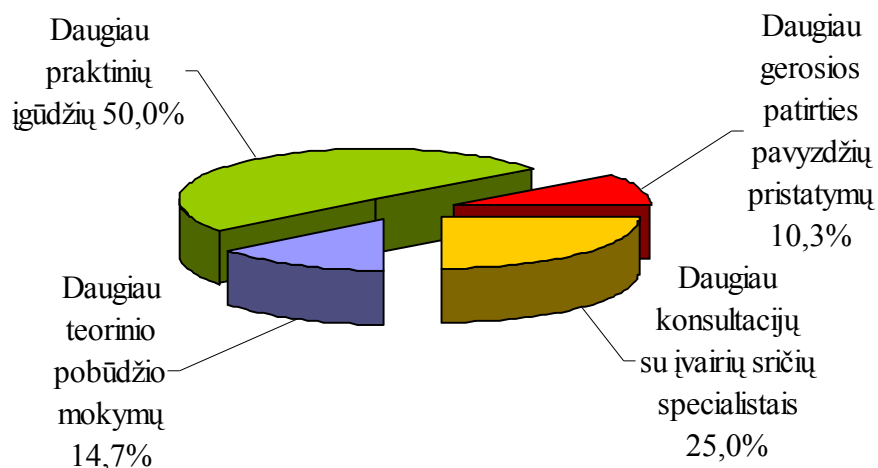
Analizuojant kompetencijos koncepciją minėta, jog įgūdžiai yra vienas iš kompetencijos komponentų. Įvertinus įvairių autorių nuomonę, galima teigti, jog dažniausiai įgūdžiai įgyjami ne formalus mokymosi procese, bet visų pirma per darbo patirtį ir praktiką. Todėl respondentų buvo prašoma nurodyti kokią patirtį jie turi projektų rengimo/įgyvendinimo srityje bei kokia respondentų patirtis įgyvendinant ES finansuojamus projektus. Tyrimo duomenys rodo, kad visi apklausti savivaldybių administracijų darbuotojai turi patirties projektų rengimo ir valdymo srityje (8 pav.). Ir net 44,8 proc. iš jų turi 3-4 metų patirtį, todėl galima daryti prielaidą, jog šie darbuotojai darbo aplinkoje yra įgiję pakankamai įgūdžių, reikalingų projektų valdymui. Savivaldybių administracijų darbuotojai buvo papildomai apklausti kokią turi patirtį ES

finansuojamų projektų srityje, dėl šių projektų įgyvendinimo specifiškumo. Tyrimo rezultatai parodė, kad net 41,4 proc., t.y. 26 iš 58 tirtųjų savivaldybių administracijų atstovų turi 3-4 metų patirtį rengiant bei įgyvendinant ES finansuojamus projektus, pavyzdžiui finansuojamus pagal PHARE programą. Tačiau apklausos duomenys rodo, kad 12,1 proc. darbuotojų neturi jokios patirties šių projektų valdyme. Vertinant respondentų patirtį ES finansuojamų projektų valdyme apklausos dalyviams buvo nurodyta, jog klausimas neapima ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, galima teigti, jog Lietuvos savivaldybių darbuotojai turi pakankamą patirtį ir įgūdžius valdyti savivaldybių inicijuotus projektus.

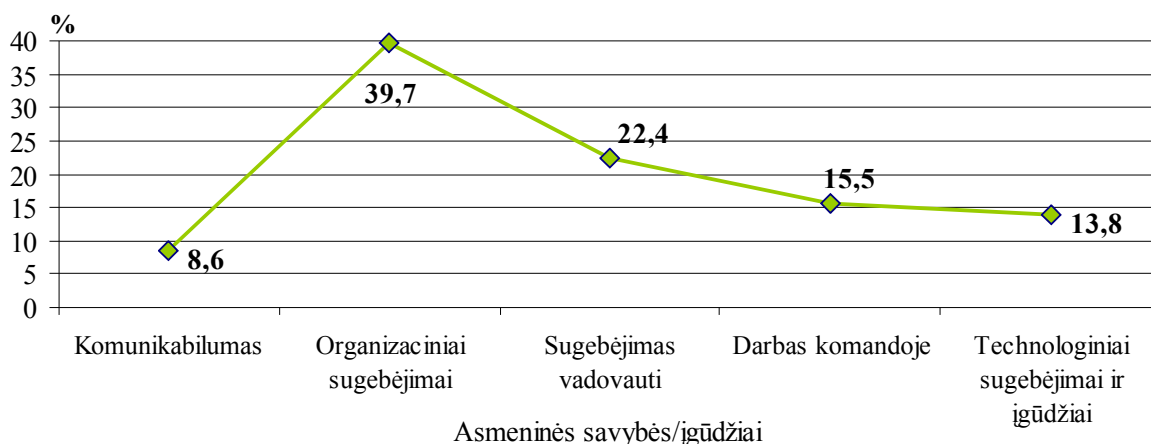
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal patirtį projektų valdymo srityje (proc.)

Kaip anksčiau minėta, savivaldybių administracijų darbuotojai turi ne mažą patirtį projektų valdyme, tačiau įvertinus jų nuomonę kompetencijos tobulinamo klausimu, net 50 proc. respondentų atsakė, jog daugiau reikėtų praktinių įgūdžių projektų valdymo srityje (9 pav.). Ir tik 14,7 proc. mano jog reikėtų papildomo žinių įtvirtinimo. Be to, 10,3 proc. respondentų mano, jog reikėtų daugiau gerosios patirties pavyzdžių pristatymų, nes tai leistų pasisemti projektų vykdytojams naujų idėjų ar galbūt padėtų rasti esamų problemų sprendimo būdų pasinaudojus kitų projektų vykdytojų patirtimi. 25 proc. tyrime dalyvavusių savivaldybių darbuotojų mano, jog reikėtų daugiau konsultacijų su įvairių sričių specialistais. Apibendrinant galima teigti, jog savivaldybių administracijų darbuotojams reikia mokymų labiau orientuotų į praktinius užsiėmimus, o ne į teorines žinias.

9 pav. Respondentų nuomonė kompetencijos tobulinamo klausimu (proc.)

Vertinant savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją projektų valdyme, svarbu atsižvelgti ne tik į jų žinias, patirtį ar turimus projektų valdymui reikalingus įgūdžius, bet ir į asmenines šių darbuotojų savybes. Nes projekto įgyvendinimas yra neatsiejamas nuo nuolatinės komunikacijos tarp projekto įgyvendinimo grupės darbuotojų ar projekto įgyvendinimui būtinų paslaugų teikėjų, rangovų. Taip pat labai svarbu sugebėti organizuoti darbus taip, kad būtų išvengta kuo daugiau projekto vykdymo eigoje kylančių sunkumų, pavyzdžiui, išvengti nukrypimo nuo projekto biudžeto ar numatyto projekto įgyvendinimo laiko. Analizuojant tyrime dalyvavusių savivaldybių administracijų darbuotojų nuomone, matyti, jog 39,7 proc. atsakiusių respondentų nurodė, jog jų turimi organizaciniai sugebėjimai prisideda prie sėkmingo projektų įgyvendinimo. 22,4 proc. apklaustųjų teigia, jog pasiekti projektuose numatytų labiausiai padeda jų gebėjimas vadovauti. 15,5 proc. atsakiusių savivaldybių administracijų darbuotojų mano, kad mokėjimas dirbti komandoje padeda sėkmingai įgyvendinti projektus (10 pav.).

10 pav. Projektų valdymui reikalingos asmeninės savybės/įgūdžiai (proc.)

Įvairiais aspektais įvertinus tyrime dalyvavusių savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją projektų valdymo srityje, galima teigti, jog šie darbuotojai yra kompetentingi valdyti savivaldybių inicijuotus projektus.

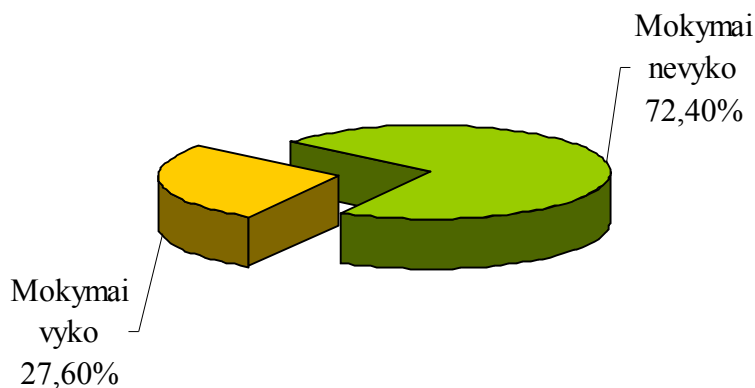
5.2 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme

Tolimesnis anketiniu apklausos metodu gautų duomenų analizės etapo tikslas yra įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų pasirengimą ir gebėjimą valdyti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus. Duomenų analizė atliekama vertinant savivaldybių administracijų darbuotojų pateiktus atsakymus ir lyginant juos su Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistų nuomone. Dalis anketoje pateiktų klausimų yra specifiniai kiekvienai savivaldybių administracijų grupei.

ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų valdymas skiriasi nuo kitų projektų valdymo. Sėkmingam ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimui būtinos specifinės žinios ir įgūdžiai, pradedant paraiškų pildymu ir baigiant projektų administravimu, kuris apima, pavyzdžiui, ataskaitų ir mokėjimo prašymų rengimą, projekto viešinimo darbų organizavimą, viešųjų pirkimų dokumentacijos rengimą ir t.t. Dažniausiai savivaldybės norėdamos palengvinti sau darbą ir siekdamos sėkmingo projekto įgyvendinimo, inicijuodamos projektus, kuriems tikisi ES struktūrinių fondų paramos, numato projektų administravimo paslaugas, kurias teikia viešąjį konkursą laimėjęs paslaugų teikėjas. Vis gi už projektų įgyvendinimą atsakingi projektų vykdytojai, t.y. paramą gavusios savivaldybių administracijos, todėl jų darbuotojai neabejotinai turi gebėti valdyti projektus. Todėl ir nemažą patirtį projektų valdyme turintiems darbuotojams būtini mokymai, skirti įgyti specifinių žinių, kurios reikalingos įgyvendinant ES struktūrinių fondų remiamus projektus.

Siekiant įvertinti ar savivaldybių administracijų darbuotojai įgijo žinių reikalingų šių projektų valdymui, respondentų buvo paprašyta atsakyti ar jų darbovietėje buvo organizuoti mokymai ruošiantis ES struktūrinių fondų 2004-2006 m. paramos laikotarpiui. Didžioji dauguma (72,4 proc.) visų apklausoje dalyvavusių savivaldybių administracijų darbuotojų teigia, jog mokymai/seminarai ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų rengimo ir įgyvendinimo klausimu nevyko (11 pav.). Ir tik 27,6 proc., t.y. 16 iš 58 savivaldybių darbuotojų atsakė, jog mokymai vyko. Kadangi 2004-2006 m. finansavimo laikotarpiu įgyvendinami pirmieji ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami projektai, todėl patirties stoka turėtų būti kompensuojama kiek galima didesniu žinių kiekiu. Remiantis respondentų pateiktais atsakymais, galima daryti prielaidą, jog savivaldybių administracijų darbuotojų mokymų trūkumas įtakojo

netinkamą paraiškų pildymą siekiant paramos ir aplinkos projektams, dėl ko net 21 savivaldybių administracijos parengtiems projektams finansavimas nebuvo skirtas. Taip pat galima teigti, jog šių mokymų trūkumas apsunkina aplinkos projektų įgyvendinimą ir sukelia papildomų problemų.

11 pav. Duomenys apie mokymus, skirtus ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami projektų valdymui (proc.)

Kaip jau buvo minėta, penkios iš visų Lietuvos savivaldybių administracijų neteikė paraiškų siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui. Šių penkių savivaldybių administracijų darbuotojų buvo paprašyta įvertinti galimas tokio apsisprendimo priežastis. Remiantis respondentų atsakymais, kurie pateikti 4 lentelėje, galima teigti, jog šiose savivaldybėse tikrai yra sprendžiamų aplinkosauginių problemų, kurios atitiko BPD 1.3 priemonės tikslus, nes visi savivaldybių administracijų darbuotojai nurodė, jog tokia priežastis kaip „neaktualu aplinkos apsaugos požiūriu“, visiškai nelėmė savivaldybių apsisprendimo neteikti paraiškų siekiant paramos. Apklausos rezultatai rodo, kad savivaldybės buvo gerai informuotos apie galimybę gauti struktūrinių fondų paramą aplinkos projektų įgyvendinimui, nes visi respondentai nurodė, kad deklaruotas informacijos stygius taip pat yra visiškai neaktuali priežastis ir neįtakoją savivaldybių apsisprendimo neteikti paraiškų siekiant ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui. Pažymėtina, kad atsakydami į šį klausimą respondentai nurodė, jog savivaldybių administracijų turimi žmogiškieji išteklių galėjo įtakoti apsisprendimą neteikti paraiškų siekiant paramos aplinkos projektų įgyvendinimui. 40 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų teigia, jog nepakankami žmogiškieji resursai ir nepakankama turimų žmogiškųjų resursų kompetencija aplinkos klausimais, yra labai aktuali priežastis. Taigi, savivaldybių administracijų darbuotojai pažymi kompetencijos trūkumą rengiant aplinkosauginius projektus. Atsakant į šį klausimą savivaldybių administracijų darbuotojai galėjo nurodyti ir kitas priežastis, lėmusias apsisprendimą nesiekti ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui. Respondentų atsakymai atspindėjo įvairių

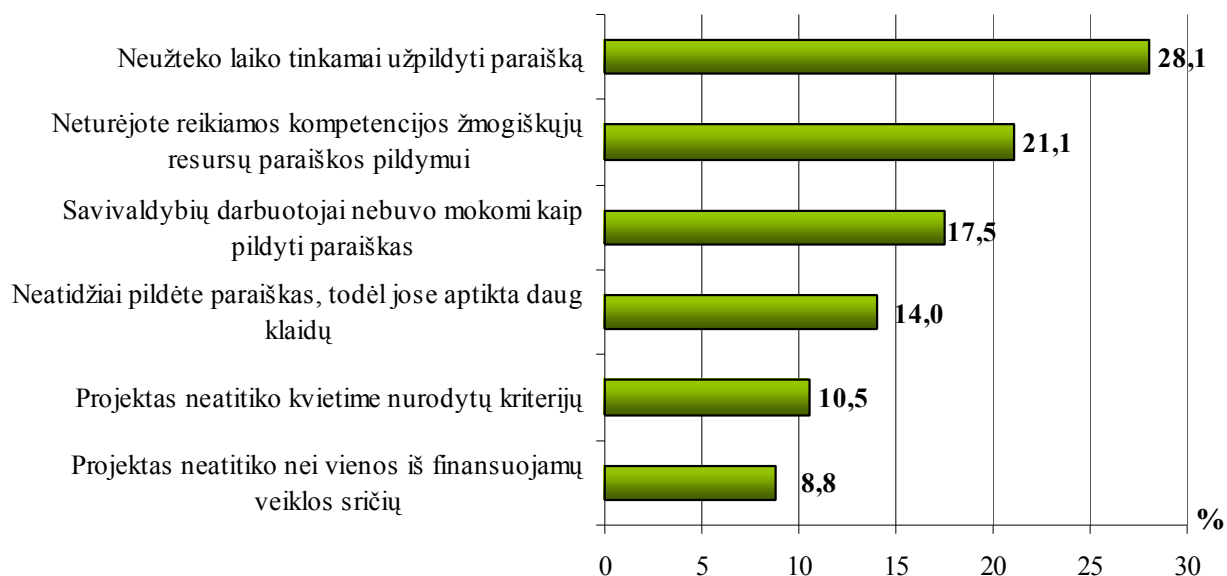
sričių problemas, tokias kaip: nebuvo parengti žemės sklypų detalieji planai ir neatlikta teisinė sklypų registracija, nebuvo vidinės komunikacijos tarp skyrių atsakingų už projektų įgyvendinimą ir aplinkos apsaugą. Taip pat viena iš savivaldybių pažymėjo jog ir taip 2004-2006m. laikotarpiu savivaldybė įgyvendina 5 projektus, dalinai finansuojamus Europos Sąjungos.

4 lentelė. Priežastys, lėmusios savivaldybių apsisprendimą neteikti paraiškų siekiant ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui

Teiginiai	Visiškai neaktuali priežastis		Dalinai aktuali priežastis		Labai aktuali priežastis	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Neaktualu aplinkos apsaugos požiūriu	5	100				
Nepakako informacijos apie galimybę gauti ES struktūrinių fondų paramą aplinkos projektams	5	100				
Nepakako žmogiškųjų resursų paraiškos pildymui ar projekto įgyvendinimui	2	40	1	20	2	40
Nepakankama turimų žmogiškųjų resursų kompetencija aplinkos klausimais	1	20	2	40	2	40
Kiti savivaldybės prioritetai	3	60	2	40		
Nepakankami finansiniai ištekliai (nuosavo indelio dalis įgyvendinant projektą)	3	60	2	40		
Aplinkos apsaugos problemos neatitiko BPD 1.3 priemonės ir atitinkamų veiklų tikslų	5	100				

Savivaldybių administracijų, kurioms nebuvo skirta parama, darbuotojų buvo paprašyta įvertinti galimas priežastis, kodėl šių savivaldybių inicijuotiems projektams nebuvo skirtas finansavimas. Respondentai turėjo pažymėti tris, labiausiai jų nuomonę atspindinčius teiginius. Analizuojant respondentų atsakymų pasiskirstymą, galima pastebėti, jog daugiausia savivaldybių administracijų darbuotojų (28,1 proc.) nurodė, kad neužteko laiko tinkamai užpildyti paraiškas (12 pav.). Laiko trūkumas visiškai suprantamas, kadangi be projektų rengimo ir įgyvendinimo savivaldybių administracijų darbuotojams reikia atlikti ir tiesiogines funkcijas. Be to, dažniausiai vienu metu savivaldybių administracijų darbuotojai rengia ir įgyvendina kelis projektus. O siekiant sėkmingai užpildyti paraiškas, tai yra inicijuoti projektus ir po to pasiekti projektuose numatytus rezultatus, projektų valdymui būtina skirti daug laiko. Kaip ir prieš tai nagrinėta paraiškų neteikusių savivaldybių administracijų darbuotojų nuomonė, taip ir paramos negavusių savivaldybių administracijų darbuotojai žmogiškųjų resursų kompetencijos trūkumą nurodė kaip vieną iš priežasčių, kodėl jų inicijuotiems projektams nebuvo skirta parama. Net 21,1 proc.

respondentų nurodė, jog nebuvo reikiamos kompetencijos žmogiškųjų resursų paraiškų pildymui. 17,5 proc. į šį klausimą atsakiusių respondentų pažymėjo mokymų kaip pildyti paraiškas trūkumo įtaką kokybiškam aplinkos projektų parengimui. Šis teiginys yra visiškai pagrįstas, nes kaip jau buvo minėta, tik 26,7 proc. respondentų nurodė, jog buvo vykdyti mokymai kaip pildyti paraiškas siekiant struktūrinių fondų paramos. 14 proc. savivaldybių darbuotojų pripažįsta, jog paraiškos pildytos neatidžiai, todėl pateiktose paraiškose pasitaikė įvairių klaidų.

12 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl neskirtos paramos aplinkos projektų įgyvendinimui (proc.)

Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistų taip pat buvo paprašyta įvertinti galimas priežastis, kodėl savivaldybių administracijoms nebuvo skirtas finansavimas inicijuotų aplinkos projektų įgyvendinimui. Kaip matome pateiktoje penktoje lentelėje, 58,3 proc. APVA Struktūrinių fondų skyriaus darbuotojų mano, jog parama neskirta todėl, kad paraiškos buvo pildytos neatidžiai. Dėl neatidumo paraiškose aptikta daug klaidų. Šitokią situaciją galima paaiškinti darbuotojų užimtumu. Laiko stoka lėmė skubotą ir neatidų paraiškų pildymą. Net 75 proc. apklaustų Įgyvendinančiosios institucijos darbuotojų mano, jog paraiškas pildžiusių savivaldybių administracijų darbuotojų ar konsultantų žinių ir patirties stoka buvo svarbi priežastis, kodėl neskirta parama aplinkos projektams. 50 proc. agentūros specialistų pažymi, jog mokymų, kaip tinkamai pildyti paraiškas, trūkumas įtakoją netinkamai užpildytų paraiškų gausą.

5 lentelė. Priežastys įtakojusios sprendimą neskirti ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektų įgyvendinimui

Teiginiai	Labai svarbi		Svarbi		Pakankamai		Nesvarbi		Visai nesvarbi	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Neatidžiai pildytos paraiškos, todėl jose aptikta daug klaidų			7	58,3	5	41,7				
Paraiškas pildžiusių savivaldybės darbuotojų ar konsultantų žinių ir patirties stoka			9	75	3	25				
Per nustatytą terminą pareiškėjai nepateikė prašomos informacijos ir dokumentų			4	33,3	6	50	2	16,7		
Projektas neatitiko nei vienos iš finansuojamų veiklos sričių	4	33,3	5	41,7	3	25				
Netinkamai suformuotas projekto biudžetas	2	16,7	4	33,3	6	50				
Savivaldybių darbuotojai nebuvo mokomi kaip pildyti paraiškas			6	50	5	41,7	1	8,3		

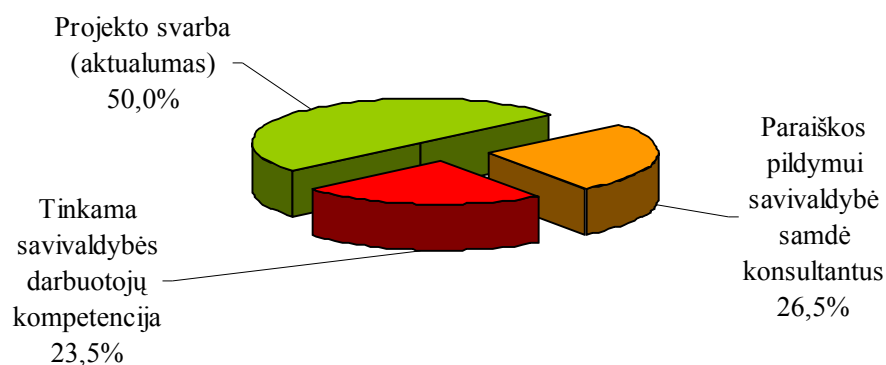
Savivaldybės nėra įpareigosios pačios pildyti paraiškas siekiant ES struktūrinių fondų paramos aplinkos projektams. Todėl dažnai savivaldybės žinodamos darbuotojų užimtumą, įvertindamos jų patirties ir žinių trūkumą, aplinkos projektų rengimui ir paraiškų pildymui samdė konsultantus. Tokia situacija sudarė sąlygas konsultacinėms įmonėms praplėsti savo veiklų spektrą konsultuojant viešąjį sektorių kaip sėkmingai įsisavinti paramos lėšas. Lietuvoje šiuo metu gausu aplinkosaugos klausimais konsultuojančių įmonių, kurios užsiima įvairios dokumentacijos, reikalingos paramai gauti, parengimu, pavyzdžiui, galimybių studijų, projekto veiklų plano paruošimu, detalaus biudžeto ir tvarkaraščio sudarymu, paraiškos subsidijai gauti rengimu, projektų administravimu ir t.t. Tačiau galima būtų suabejoti ir šių konsultantų kompetencija, vien dėl to, jog įgyvendinami pirmieji ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami aplinkos projektai, o bendrasis išsilavinimas nesuteikia šių projektų įgyvendinimui reikalingų specifinių žinių. Žinoma, privataus sektoriaus darbuotojams galėjo būti suteikta daugiau galimybių dalyvauti reikalinguose mokymuose, siekiant įgyti kuo daugiau žinių, reikalingų ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų valdymui. Lyginant respondentų pateiktus atsakymus, galima pastebėti, jog net 20,6 proc. paraiškų, kurias teikė paramą gavusios savivaldybių administracijos, pildė tik konsultantai. Tuo tarpu savivaldybių administracijų, kurioms parama nebuvo skirta, atvejų konsultantai pildė tik 10,5 proc. paraiškų ir kur kas didesnę procentą

paraiškų pildė savivaldybių administracijų darbuotojai. Todėl galima daryti prielaidą, jog konsultantų kompetencija paraiškų pildymo srityje yra didesnė nei savivaldybių darbuotojų.

6 lentelė. Savivaldybių darbuotojų ir konsultantų pildytų paraiškų siekiant paramos aplinkos projektų įgyvendinimui pasiskirstymas

Teiginiai	Teikė paraiškas ir įgyvendina aplinkos projektus		Teikė paraiškas, bet paramos negavo	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Paraišką pildė savivaldybės darbuotojai	4	11,8	6	31,6
Paraišką pildė samdyti konsultantai	7	20,6	2	10,5
Paraišką pildė savivaldybės darbuotojai ir samdyti konsultantai	23	67,6	11	57,9
Iš viso:	34	100	19	100

Kaip minėta, 34 savivaldybių administracijoms skirta Europos regioninės plėtros fondo parama aplinkos projektų įgyvendinimui. Siekiant įvertinti kaip sekasi šioms savivaldybėms įgyvendinti aplinkos projektus, buvo pateikti specialūs klausimai tik finansuojamus projektus valdantiems darbuotojams. Pirmiausia respondentų buvo paprašyta nurodyti, kodėl jų nuomone buvo skirta parama jų parengtiems projektams (13 pav.). Apibendrinus pateiktus atsakymus, svarbiausia priežastimi savivaldybių administracijų darbuotojai nurodė projekto aktualumą. Taip mano net 50 proc. atsakiusių respondentų. Tai gi, remiantis savivaldybių administracijų darbuotojų pateikta informacija, galima teigti, jog svarbiausia pasirinkti svarbią aplinkosauginę problemą, kurią būtų galima išspręsti pasinaudojus ES skiriama parama. Kitas svarbus aspektas yra žmogiškasis faktorius, kuris turi parengti paraišką numatyta aplinkosauginei problemai spręsti. Net svarbiausiam inicijuotam projektui gali būti neskirta parama, jei neteisingai bus užpildyta paraiška. Vertinant aptartą žmogiškąjį faktorių, didesnė dalis respondentų (26,5 proc.) nurodė maną, kad sėkmę lėmė paraiškų pildymui samdyti konsultantai. Ir tik 23,5 proc. atsakiusių, nurodė, kad tinkama savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija įtakojo paramos skyrimą aplinkos projektų įgyvendinimui. Taigi, savivaldybės darbuotojai mano, jog aplinkos klausimai konsultacijas teikiančių specialistų kompetencija yra didesnė nei projektus įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencija.

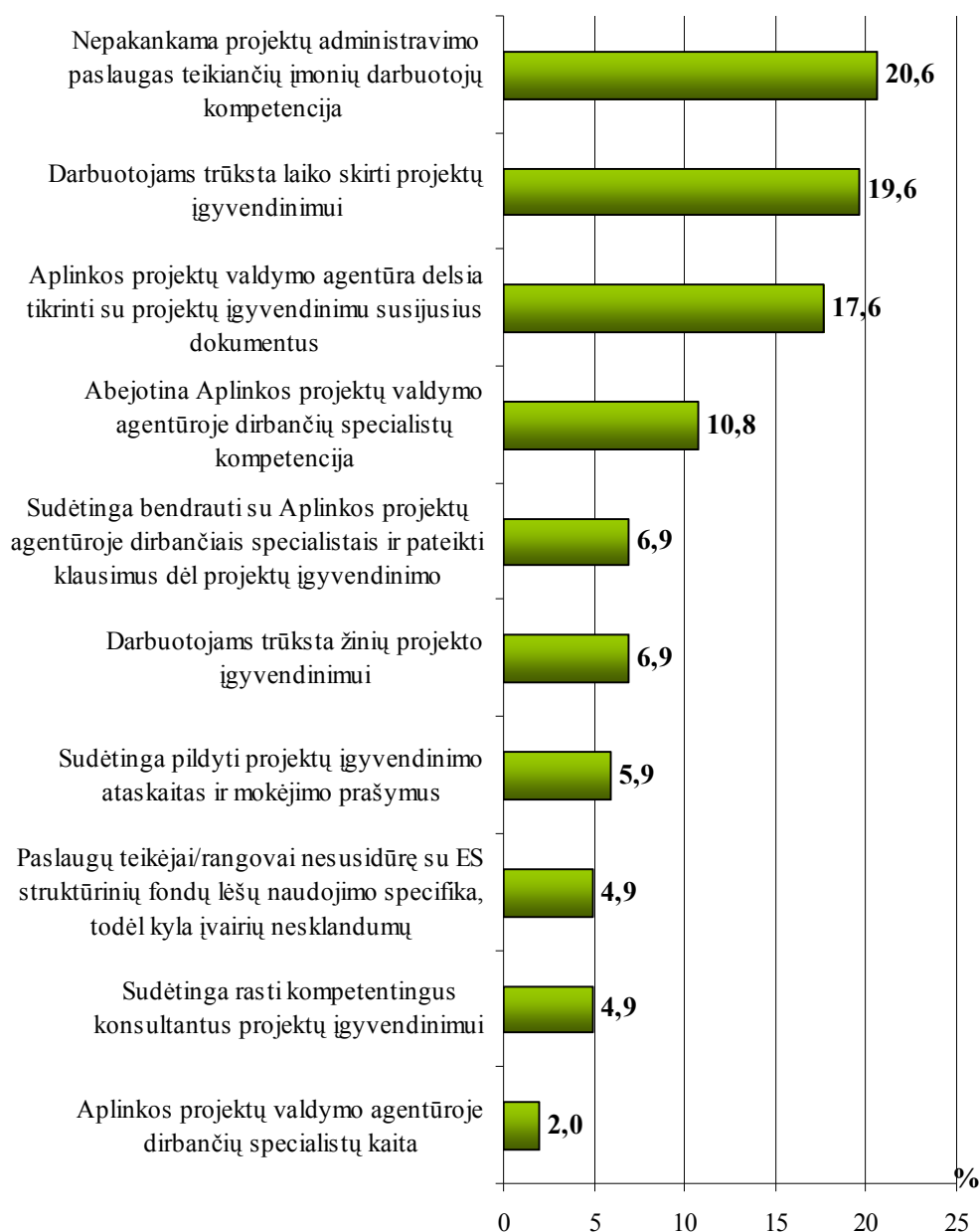
13 pav. Savivaldybių darbuotojų nuomonės pasiskirstymas dėl priežasčių, lėmusių paramos skyrimą aplinkos projektų įgyvendinimui (proc.)

Įgyvendinančiosios institucijos darbuotojai taip pat nurodė, kodėl savivaldybių administracijų inicijuotiems projektams buvo skirtas finansavimas. Šių specialistų nuomonė pasiskirsto labai panašiai kaip ir savivaldybių administracijų darbuotojų nuomonė. Visi tyrime dalyvavę Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojai nurodė, jog projekto aktualumas yra labai svarbi (41,7 proc.) arba svarbi (58,3 proc.) priežastis. Nagrinėjant APVA darbuotojų pateiktus atsakymus galima pastebėti, jog jie kaip ir savivaldybių administracijų darbuotojai, mano, jog paraiškų pildymui samdyti konsultantai geriau parengia paraiškas nei patys savivaldybių administracijų darbuotojai. Remiantis 7-oje lentelėje pateiktais tyrimo rezultatais, matyti, jog 58,3 proc. APVA darbuotojų kaip svarbią priežastį siekiant gauti paramą nurodė paraiškų pildymui samdytus konsultantus. Ir 50,0 proc. mano, jog prie finansavimo gavimo inicijuotiems projektams prisidėjo tinkama paraiškas pildžiusių darbuotojų kompetencija.

7 lentelė. Įgyvendinančiosios institucijos darbuotojų nuomonės pasiskirstymas dėl priežasčių, lėmusių paramos skyrimą aplinkos projektų įgyvendinimui

Teiginiai	Labai svarbi		Svarbi		Pakankamai		Nesvarbi		Visai nesvarbi	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Paraiškos pildymui savivaldybių samdyti konsultantai	2	16,7	7	58,3	2	16,7			1	8,3
Tinkama paraiškas pildžiusių savivaldybės darbuotojų kompetencija	4	33,3	6	50,0	2	16,7				
Projekto svarba (aktualumas)	5	41,7	7	58,3						
Siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą parodyta iniciatyva			2	16,7	1	8,3	3	25	6	50,0

Aplinkos projektus įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojų buvo paprašyta nurodyti su kokiomis problemomis jie susiduria įgyvendinant projektus. Vertinant pateiktus atsakymus pastebima, jog projektų metu kylančias problemas jie sieja su projekto įgyvendinimui reikalingų paslaugų teikėjų ar Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojų kompetencijos stoka, ir kur kas mažiau kylančiose problemose išvelgia savo vaidmenį. Daugiausia respondentų, t.y. 20,6 proc. nurodė, jo įgyvendinant projektus įvairių problemų kyla dėl nepakankamos projektų administravimo paslaugas teikiančių įmonių darbuotojų kompetencijos. 17,6 proc. projektus įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojų teigia, jog sunkumai projektų eigoje dažnai kyla todėl, kad Aplinkos projektų valdymo agentūra delsia tikrinti su projektų įgyvendinimu susijusius dokumentus ir net 10,8 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų abejoja šioje agentūroje dirbančių specialistų kompetencija. 6,9 proc. su aplinkos projektų įgyvendinimu dirbančių savivaldybių darbuotojų pažymi, kad sudėtinga bendrauti su APVA darbuotojais norit pateikti klausimus dėl projektų įgyvendinimo. Vertinant pastarąjį teiginį galima pastebėti komunikabilumo ir organizacinių gebėjimų stoką. Analizuojant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdymą, reikėtų pažymėti, jog labai svarbus vaidmuo siekiant projekte numatytų rezultatų tenka projekto vykdytojo (savivaldybės administracijos darbuotojo) sugebėjimui bendrauti su Aplinkos projektų valdymo agentūros paskirtu projekto vadovu. Visada projekto įgyvendinimo eigoje iškyla nenumatytų problemų, kurias būtų galima labai lengvai išspręsti, jei agentūros paskirtas projekto vadovas būtų linkęs lanksčiau įvertinti susidariusią situaciją. Tam svarbu susikurti gerus darbinius santykius, o tai jau žinoma lemia kiekvieno žmogaus asmeninės savybės. Toliau analizuojant respondentų atsakymus, matyti, jog 19,6 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų pažymėjo, kad trūksta laiko skirti projektų įgyvendinimui. Savivaldybių negavusių paramos darbuotojai taip pat nurodė, jog viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl nebuvo skirta parama, yra laiko stoka paraiškų pildymui. Ir tik 6,9 proc. savivaldybių darbuotojų nurodė žinių trūkumą reikalingą projektų įgyvendinimui kaip sunkumus sukeliančią priežastį (14 pav.).

14 pav. Savivaldybių darbuotojų nuomonė apie aplinkos projektų įgyvendinimo eigoje kylančias problemas (proc.)

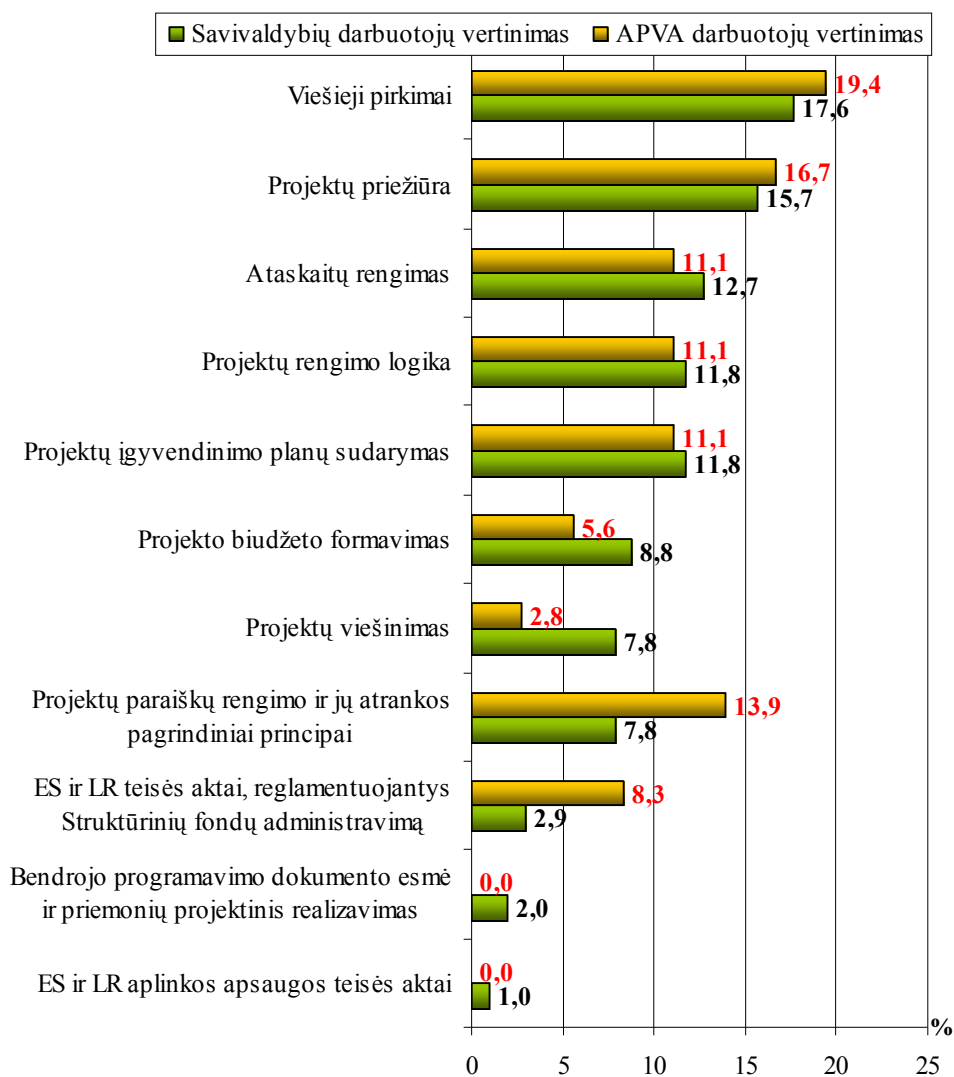
Įgyvendinančios institucijos taip pat buvo parašyta nurodyti pagrindines problemas kylančias ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų vykdymo eigoje. Net 66,7 proc. APVA darbuotojų, kaip labai svarbią priežastį, kodėl įgyvendinant aplinkos projektus kyla problemų, nurodė netinkamai vykdomus viešuosius pirkimus. Nors savivaldybių administracijose yra už viešųjų pirkimų procedūras atsakingas asmuo, kuris vykdo visus savivaldybių pirkimus, tačiau ne į visas aplinkos projektus įgyvendinimo grupes šie darbuotojai yra įtraukti. Be to, dažnai nors šie darbuotojai ir įtraukti į projekto įgyvendinimo grupę, jie dalyvauja tik tokiose viešųjų pirkimų procedūrose kaip vokų atplėšimas, kvalifikacinių reikalavimų patikrinimas, preliminarios eilės sudarymas. Tačiau konkursų sąlygas, kuriose

keliami reikalavimai paslaugų teikėjams ar rangovams, dažnai parengia administruojančios įmonės darbuotojai. Todėl labai svarbu, kad administruojančių įmonių darbuotojai turėtų pakankamai žinių, reikalingų rengiant viešųjų pirkimų dokumentaciją. Tačiau vertinant Įgyvendinančiosios institucijos darbuotojų atsakymus, net 41,7 proc. mano, jog visgi projektus administruojančių įmonių darbuotojų kompetencija nėra pakankama. Tačiau agentūros darbuotojai taip pat mano, jog projektų vykdytojams trūksta žinių ir patirties projektų valdyme. Be to, APVA specialistų nuomone savivaldybių administracijų darbuotojai per mažai skiria laiko projektų įgyvendinimui, todėl projektų įgyvendinimo metu kyla įvairių problemų. Taip pat reikia pažymėti, jog pakankamai didelė dalis specialistų teigia, jog dažnai projektų įgyvendinimo problemas lemia savivaldybių administracijų darbuotojų bandymas išvengti atsakomybės ir kaltinimas Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojus dėl projekto vykdymo metu kylančių nesklandumų (8 lentelė).

8 lentelė. Įgyvendinančiosios institucijos darbuotojų nuomonė apie aplinkos projektų įgyvendinimo eigoje kylančias problemas

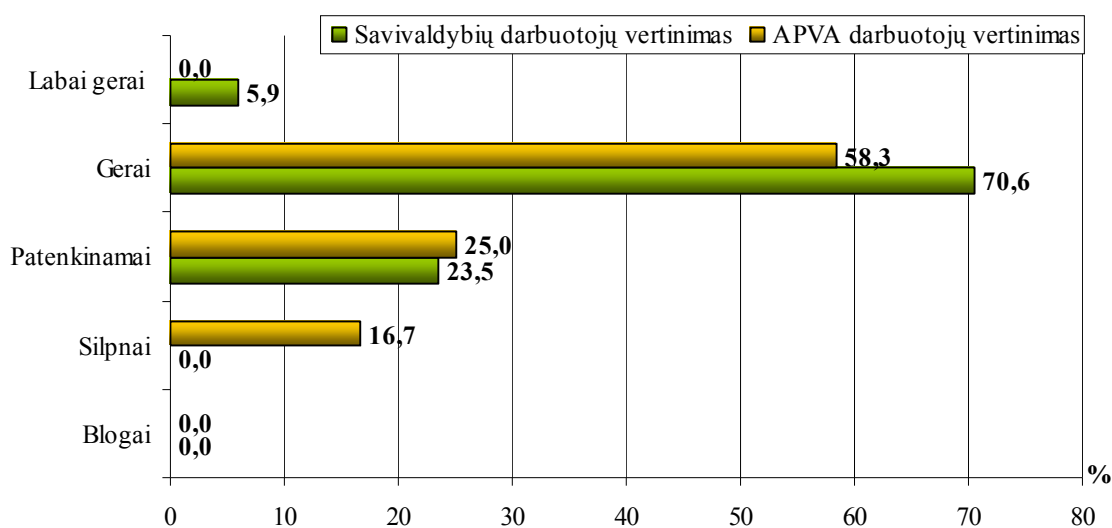
Teiginiai	Labai svarbi		Svarbi		Pakankamai		Nesvarbi		Visai nesvarbi	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Projektų vykdytojams trūksta žinių ir patirties projektų valdyme	5	41,7	7	58,3						
Nepakankama projektų administravimo paslaugas teikiančių įmonių darbuotojų kompetencija	3	25,0	5	41,7	4	33,3				
Projekto įgyvendinimo terminų nesilaikymas	1	8,3	6	50,0	5	41,7				
Netinkamai vykdomos viešųjų pirkimų procedūros	8	66,7	4	33,3		0,0				
Netinkamai pildomos projektų įgyvendinimo ataskaitos ir mokėjimo prašymai	2	16,7	7	58,3	3	25,0				
Bendro pobūdžio įvairių teisės aktų nevienodas interpretavimas		0,0	4	33,3	3	25,0	5	41,7		
Savivaldybių darbuotojai skiria per mažai laiko projektų valdymui	3	25,0	5	41,7	4	33,3				
Dėl projekto vykdymo metu kylančių nesklandumų savivaldybių darbuotojai linkę kaltinti Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojus	2	16,7	5	41,7	5	41,7				

Aplinkos projektus įgyvendinančių savivaldybių administracijų darbuotojams ir APVA specialistams buvo pateiktas klausimas, kokių žinių jų nuomone labiausiai trūksta savivaldybių administracijų darbuotojams paraiškų rengime ir ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinime. Daugiausia abiejų grupių respondentų nurodė, jog labiausiai žinių trūkumas jaučiasi vykdant viešųjų pirkimų procedūras. Taip mano 17,6 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų ir net 19,4 proc. Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojų. Respondentai taip pat pažymi, jog projektų vykdytojų darbuotojams trūksta žinių, reikalingų tinkamai atlikti projektų priežiūrą. Taip mano po 16,7 proc. abiejų grupių respondentų. Vertinant respondentų atsakymus, matyti, kad savivaldybių administracijų darbuotojams trūksta žinių kaip teisingai parengti ataskaitas. Įgyvendinant aplinkos projektus vykdytojams remiantis standartizuotomis formomis reikia rengti reguliarias veiklos, tarpines ir galutinę ataskaitas. Taip pat abiejų grupių respondentai pažymi, jog savivaldybių administracijų darbuotojams trūksta žinių net kaip rengti projektus. Respondentų atsakymai pateikti 15 paveiksle.

15 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl sėkmingam aplinkos projektų rengimui įgyvendinimui trūkstamų žinių (proc.)

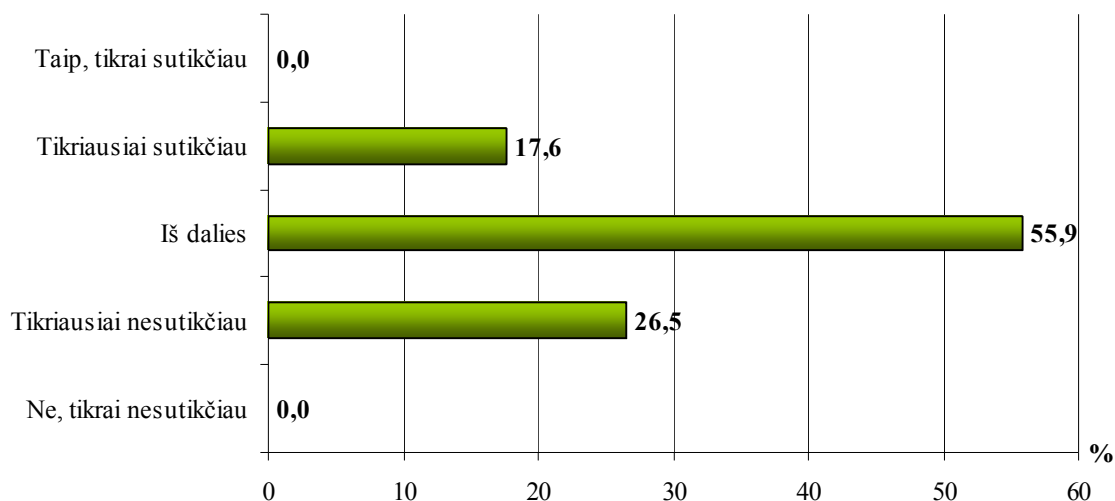
16 paveiksle pateikta informacija kaip savivaldybių administracijų darbuotojai vertina savo kompetencija Europos Sąjungos regioninės plėtros fondo finansuojamų aplinkos projektų valdymo srityje. Respondentų atsakymai rodo, jog 70,6 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų „gerai“ vertina savo kompetenciją aplinkos projektų valdymo srityje ir net 5,9 proc. – „labai gerai“. 23,5 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų savo kompetenciją įvertino „patenkinamai“. Nei vienas iš apklaustų savivaldybių administracijų darbuotojų neįvertino savo kompetencijos „silpnai“ ar „blogai“. Siekiant įvertinti savivaldybių darbuotojų nuomonės apie jų kompetenciją aplinkos projektų valdyme objektyvumą, atlikti tokį vertinimą buvo paprašyta ir Įgyvendinančiosios institucijos specialistų. Rezultatai rodo, jog APVA darbuotojai panašiai vertina savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją, tačiau net 16,7 proc. specialistų įvertino savivaldybės darbuotojų kompetenciją „silpnai“.

16 pav. Savivaldybių darbuotojų kompetencijos vertinimas aplinkos projektų valdymo srityje (proc.)

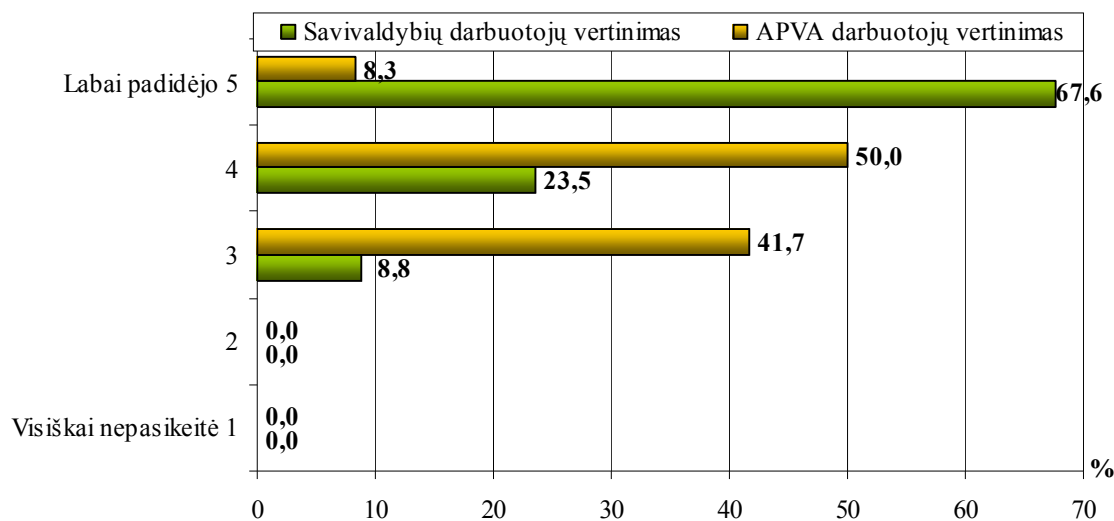
Siekiant patikrinti ar vertindami savo kompetenciją savivaldybių administracijų darbuotojai buvo objektyvūs, apklausos metu buvo paprašyta nurodyti ar jie sutiktų konsultuoti kitų savivaldybių administracijų darbuotojus ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdymo klausimais. Analizuojant atsakymus į šį klausimą siekiama įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų pasitikėjimą turimomis žiniomis ir įgūdžiais valdant aplinkos projektus. Didžioji dalis respondentų (55,9 proc.), paklausti ar sutiktų konsultuoti kitų savivaldybių administracijų darbuotojus, nurodė, jog tik iš dalies sutiktų tai daryti, o tai rodo ne visišką pasitikėjimą savo kompetencija. Kaip jau minėta, net 70,6 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų savo kompetenciją aplinkos projektų valdyme įvertino „gerai“, tačiau tik nedidelė dalis respondentų (17,6 proc.) nurodė, kad tikriausiai sutiktų konsultuoti ir nei

vienas respondentas neatsakė, jog tikrai sutiktų tai daryti. Daugiau savivaldybės administracijų darbuotojų (26,5 proc.) nurodė, jog tikriausiai nesutiktų konsultuoti kitų savivaldybių administracijų darbuotojų aplinkos projektų valdymo klausimais. Tačiau kaip nebuvo nei vieno respondento, kuris be dvejonų sutiktų konsultuoti kolegas, taip nebuvo nei vieno savivaldybės administracijų darbuotojo, kuris tikrai nesutikti to daryti (17 pav.).

17 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl galimo konsultavimo aplinkos projektų valdymo klausimais (proc.)

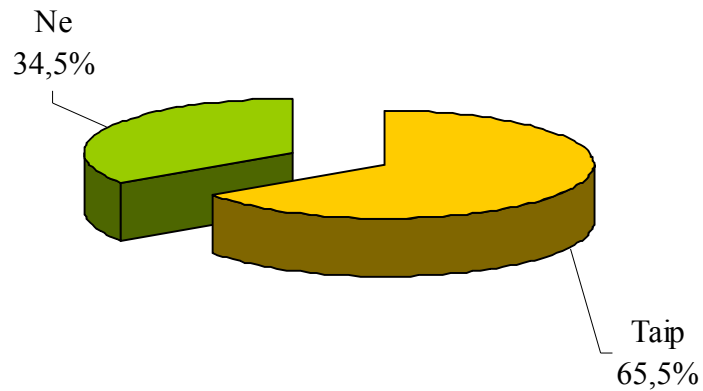
Igyvendindami ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus savivaldybių administracijų darbuotojai įgijo žinių ir įgūdžių, reikalingų sėkmingam projektų valdymui. Daugelio projektų įgyvendinimas trunka jau antrus metus, per kuriuos darbuotojai įgijo daug patirties. Taip pat sukurti dalykiniai santykiai su Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojais. Visa tai neabejotinai palengvins aplinkos projektų įgyvendinimą nauju 2007-1013 m. ES struktūrinių fondų finansavimo laikotarpiui. Savivaldybių administracijų darbuotojų buvo paprašyta penkių balų skalėje (5-labai padidėjo, 1- visiškai nepasikeitė) įvertinti savo kompetencijos pokytį aplinkos projektų valdymo srityje. Dauguma respondentų (67,6 proc.) nurodė, jog jų kompetencija analizuojamų projektų valdyme labai padidėjo. 23,5 proc. savivaldybių darbuotojų savo kompetencijos pokytį įvertino keturiais balais ir tik 8,8 proc. darbuotojų mano, kad jų kompetencijos pokytį aplinkos projektų valdyme galima įvertinti trimis balais. Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojų taip pat buvo paprašyta įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencijos pasikeitimą nuo projektų įgyvendinimo pradžios. Agentūros darbuotojų nuomone, projekto vykdytojų kompetencijos pokytis nebuvo toks žymus. Pusė APVA apklaustų specialistų savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencijos pokytį įvertino keturiais balais ir tik 8,3 proc. mano kad kompetencija labai padidėjo (18 pav.).

18 pav. Savivaldybių darbuotojų kompetencijos pokytis aplinkos projektų valdyme (proc.)

5.3 Savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencijos tobulinimas ruošiantis 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiui

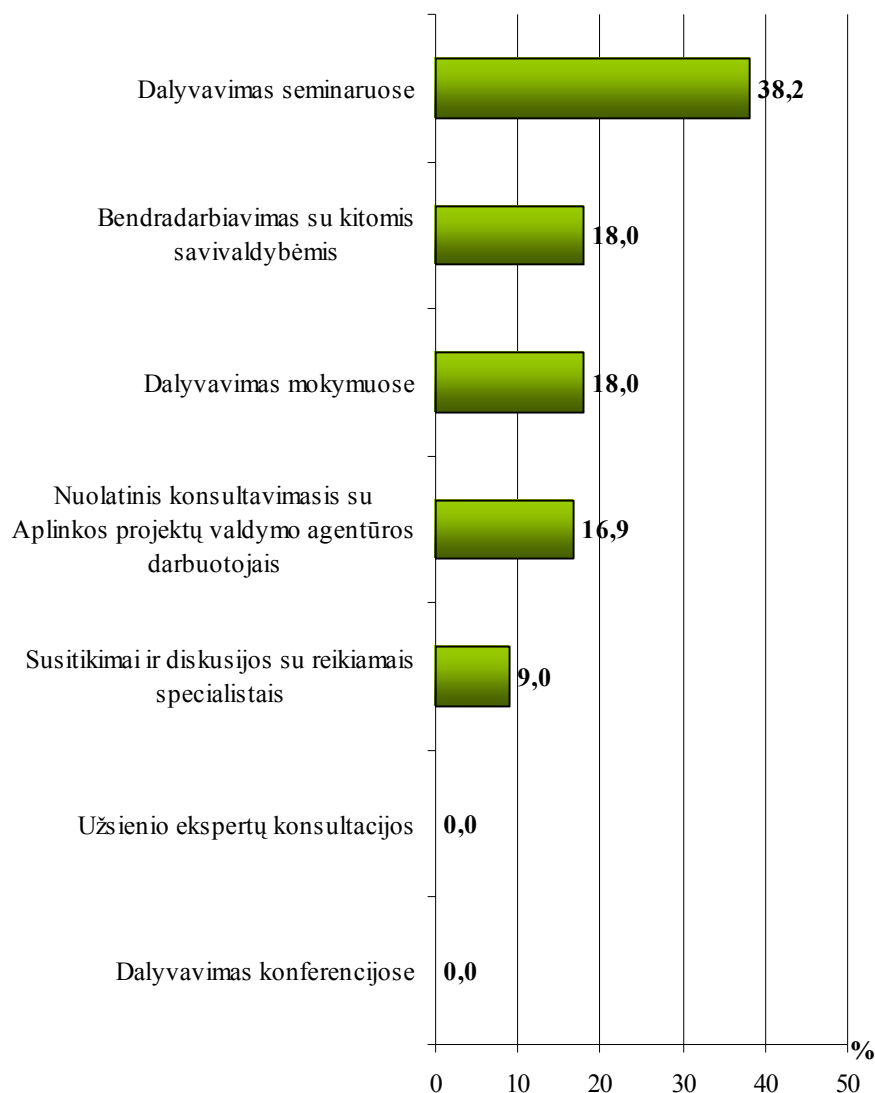
Jau baigiami įgyvendinti 2004-2006 m. finansavimo laikotarpio aplinkos projektai. Vis dažniau projektų vykdytojai galvoja apie naujus aplinkos projektus, kuriems galėtų būti skirta parama iš ES struktūrinių fondų lėšų 2007-20013 m. finansavimo laikotarpiu. Savivaldybės jau rengia prioritetinių projektų sąrašus, rengia galimybių studijas, techninius projektus, nes skiriant paramą naujame laikotarpyje prioritetą bus teikiamas objektams, turintiems minėtą dokumentaciją. Tačiau ruošiantis naujam finansavimo laikotarpiui svarbu tobulinti ir žmogiškuosius išteklius, siekiant, kad 2007-2013 m. laikotarpiu aplinkos projektų valdymas būtų dar sėkmingesnis. Ypač tai aktualu savivaldybėms, kurios neįgyvendina ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų, nes šių savivaldybių administracijų darbuotojai neįgijo jokios patirties šių projektų valdyme. Savivaldybių darbuotojams buvo pateiktas klausimas dėl kompetencijos tobulinimo rengiantis kitam paramos laikotarpiui. Dauguma savivaldybių darbuotojų (65,5 proc.) nurodė, jog ruošiantis naujam ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinimo laikotarpiui vyko darbuotojų kompetencijos tobulinimas. Ir 34,5 proc. savivaldybių darbuotojų teigia, jog papildomas kompetencijos tobulinimas nevyko (19 pav.). Deja neigiamai atsakiusių respondentų daugumą sudaro 2004-2006 m. neįgyvendinančių aplinkos projektų savivaldybių administracijų darbuotojai. Šitoks atsakymų pasiskirstymas gali ir neatspindėti tikros padėties, nes jeigu darbuotojams buvo vykdomi mokymai kaip valdyti apskritai visus ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus, tai įgytos žinios ir įgūdžiai, žinoma, prisidėjo ir prie aplinkos projektų įgyvendinimo. Tada savivaldybių darbuotojų, kurių kompetencija buvo tobulinama, skaičius būtų žymiai didesnis.

19 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas dėl darbuotojų kompetencijos tobulino (proc.)

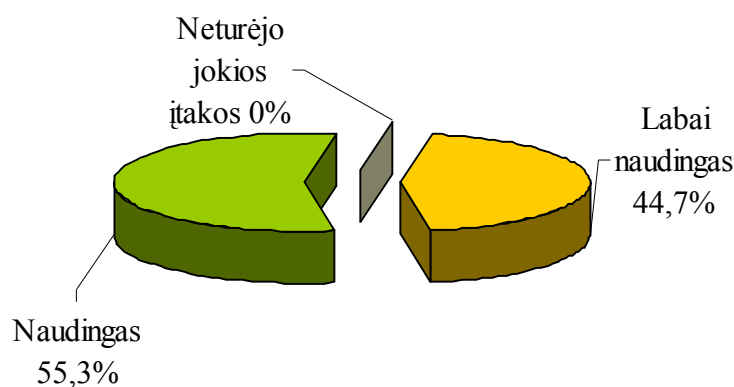
Vertinant savivaldybių administracijų darbuotojų kompetencijos tobulinimosi būdus, matyti, jog daugiausia respondentų (38,2 proc.) nurodė, dalyvavę seminaruose, kurių metu įgijo žinių reikalingų ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų valdymui. Pažymėtina, jog visi savivaldybių darbuotojai turėjo galimybę dalyvauti Aplinkos projektų valdymo agentūros rengtuose seminaruose, kurie vyko visų regionų centruose. Seminarų tikslas buvo suteikti praktinių žinių visuomenės informavimo ir informacijos sklaidos, paramos sutarčių keitimo, ataskaitų rengimo klausimais, kylančiais paramos gavėjams, kurie vykdo projektus, finansuojamus pagal BPD 1.3 priemonę. Tačiau analizuojant respondentų pateiktus atsakymus, matyti, jog tokiuose seminaruose dalyvavo projektus įgyvendinantys savivaldybių administracijų darbuotojai. Tačiau šiuo finansavimo laikotarpiu nevykdančių aplinkos projektų savivaldybių administracijų darbuotojai APVA rengtuose seminaruose nebuvo linkę dalyvauti. Nors šių seminarų metu įgytos žinios tikrai būtų naudingos įgyvendinant projektus ir 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiu. Toliau analizuojant respondentų atsakymus, matyti, jog 18 proc. savivaldybių darbuotojų bendradarbiavimą su kitomis savivaldybėmis vertina kaip veiksmingą būdą tobulėti valdant aplinkos projektus. Dar 18 proc. savivaldybių darbuotojų nurodė dalyvavę mokymuose, skirtuose įgyti teorinių žinių ir praktinių įgūdžių ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų valdymui. Nors mokymai dažniausiai yra skirti visų projektų valdymui bendrai, tačiau tokie mokymai yra tikrai naudingi. Šių mokymų paslaugas teikia daug konsultacinių įmonių ir įstaigų. Taip pat gausu ir Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos patvirtintų programų valstybės tarnautojams, skirtų ES struktūrinės paramos valdymui. Mokymai yra labai įvairiapusiški ir susideda iš paskaitų, konkrečių pavyzdžių nagrinėjimo, praktinių situacijų modeliavimo, diskusijų, individualus darbų bei darbas grupėse. Galimybių savivaldybių darbuotojams tobulėti ruošiantis naujam ES struktūrinių fondų finansavimo laikotarpiui yra tikrai daug. 16,9 proc. atsakiusių respondentų nurodė, kad nuolatinės konsultacijos su Aplinkos projektų valdymo agentūros specialistais suteikė naujų

žinių ir parodė alternatyvių problemų sprendimo būdų, kurie padėjo įgyvendinti aplinkos projektus. Šios žinios bus naudingos ir ateityje.

20 pav. Respondentų kompetencijos tobulinimosi būdai (proc.)

Savivaldybių administracijų darbuotojai taip pat įvertino ar dalyvavimas seminaruose, mokymuose, konsultavimasis su specialistais jiems buvo naudingas. Daugiau negu pusė respondentų (55,3 proc.) nurodė, jog kompetencijos tobulinimas aplinkos projektų valdymo srityje jiems buvo naudingas ir net 44,7 proc. savivaldybių administracijų darbuotojų teigia, jog tobulinimasis buvo labai naudingas (21 pav.). Remiantis respondentų pateiktais atsakymais galima teigti, jog 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiui savivaldybių administracijų darbuotojai yra pasiruošę žymiai labiau, negu buvo 2004-2006 m. paramos laikotarpiui.

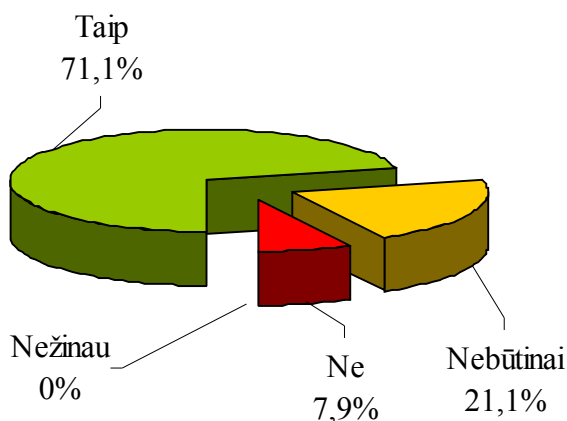
21 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl kompetencijos tobulinimosi naudingumo (proc.)

Remiantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl gairių pareiškėjams, teiksiantiems paraiškas paramai gauti pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento 1.3 priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ veiklos sritis „Praeities taršos ir jos teritorijų nustatymas ir išvalymas“ ir „Informavimas apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo skatinimas“ patvirtinimo, pareiškėjas ir/ar jo partneris turi turėti pakankamų administracinių gebėjimų bei kompetencijos projektų įgyvendinimui. Darbuotojai, atsakingi už projekto koordinavimą ir įgyvendinimą, turi atitikti tokius kvalifikacinius reikalavimus: projekto vadovas turi turėti aukštąjį neuniversitetinį arba universitetinį išsilavinimą, patirtį projektų valdyme; finansinės apskaitos specialistas – aukštąjį neuniversitetinį arba universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 1 metų darbo buhalterinės apskaitos srityje patirtį; atsakingas už projekto stebėseną ir vykdymą specialistas – aukštąjį neuniversitetinį arba universitetinį išsilavinimą. Gairėse pareiškėjams taip pat teigiama, jog pareiškėjo ar partnerio darbuotojų, atsakingų už projekto koordinavimą ir įgyvendinimą, grupėje turi būti viešųjų pirkimų specialistas, tačiau kvalifikaciniai reikalavimai šiam specialistui nenurodyti [8].

Savivaldybių administracijų darbuotojams ir APVA specialistams buvo pateiktas atviras klausimas, kurio tikslas sužinoti kokius kompetencijos reikalavimus jei galėtų respondentai kelti aplinkos projektus įgyvendinantiems darbuotojams. Atsakymai pasiskirstė į dvi dalis. Vieni teigia, jog kvalifikaciniai reikalavimai yra pakankami, kiti teigia, jog šie reikalavimai turėtų būti didesni. Respondentų argumentai labai įvairūs, tačiau apibendrinant galima sakyti, jog ta dalis respondentų, kurie mano, kad šiuo metu įforminti reikalavimai yra pakankami, vadovaujasi tokia logika. Tuo atveju, jeigu būtų iškelti labai aukšti reikalavimai, galimi atvejai, kai į projekto įgyvendinimo komandą asmuo būtų įrašomas formaliai, nes atitiktų aukštus reikalavimus, o realiai funkcijas atliktų kitas asmuo. Šią poziciją palaikantys respondentai mano, jog žymiai

svarbiau, kad projektus įgyvendinantys darbuotojai turėtų pakankamai laiko vykdyti paskirtas funkcijas. Tačiau kita respondentų grupė teigia, jog reikalavimai turėtų būti aukštesni, nes kompetencijos trūkumas labai apsunkina projekto įgyvendinimą. Dalis Aplinkos projektų valdymo agentūros specialistų nurodo, jog sunku dirbti su savivaldybių darbuotojais, kurie nekompetentingi įgyvendinti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus.

Analizavimas aplinkos projektus įgyvendinančių savivaldybės darbuotojų kompetenciją, suponuoja nuomonę, jog projektų įgyvendinimo grupėje yra savivaldybės ekologas ar kitas aplinkosauginį išsilavinimą turintis darbuotojas. Tačiau ne visų aplinkos projektų įgyvendinimo grupių sudėtyje yra šis specialistas. Dažniausiai projektu vadovu skiriamas aukštas pareigas užimantis darbuotojas, pavyzdžiui, savivaldybės administracijos direktorius, direktoriaus pavaduotojas ar už investicijas atsakingo skyriaus vedėjas, o už projektą atsakingu asmeniu skiriamas investicijų ar ekonominės plėtros skyrių specialistas, turintis ekonominį ar vadybinį išsilavinimą. Respondentų buvo paprašyta nurodyti ar jų nuomone apskritai reikalingas aplinkosauginį išsilavinimą turintis specialistas įgyvendinant aplinkos projektus. Remiantis savivaldybių administracijų darbuotojų ir APVA specialistų pateiktais atsakymais, net 71,1 proc. respondentų mano, jog toks specialistas aplinkos projektų įgyvendinimo grupėje turėtų būti. Tačiau kaip minėta, daugelyje projektų įgyvendinimo grupių, tokio specialisto nėra.

22 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl aplinkosauginį išsilavinimą turinčio specialisto būtinumo aplinkos projektų įgyvendinimo grupėje (proc.)

IŠVADOS

1. Atlikus išsamią literatūros analizę ES struktūrinių fondų skiriamos paramos klausimu, pastebėta, jog daugiausia informacijos apie pagrindines projektų įgyvendinimo problemas, apie projektų vykdytojų kompetencijos trūkumus, galima rasti tik įvairių institucijų ataskaitose. Tai galima paaiškinti faktu, jog 2004- 2006 m. finansavimo laikotarpiu įgyvendinami pirmieji ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami aplinkos projektai.

2. Vadovaujantis tyrimo rezultatais nustatyta, kad savivaldybių administracijų darbuotojai turi pakankamai patirties, žinių ir įgūdžių reikalingų projektų valdymui, todėl galima teigti, jog tyrime dalyvavę darbuotojai yra kompetentingi įgyvendinti savivaldybių inicijuotus projektus.

3. Didelis tiesioginio darbo krūvis, nepakankamos žinios ES struktūrinės paramos valdymo klausimais bei žymus mokymų trūkumas, kol kas trukdo sėkmingai inicijuoti ir įgyvendinti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus. Nors dauguma savivaldybių administracijų darbuotojų savo kompetenciją aplinkos projektų valdyme vertina „gerai“, tačiau projektų įgyvendinimo metu kylančios problemos leidžia manyti, jog savivaldybių administracijų darbuotojams trūksta žinių ir įgūdžių, ypač viešųjų pirkimų ir projektų priežiūros klausimais.

4. Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistų nuomone, savivaldybių administracijų darbuotojai geba gerai valdyti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus. Tačiau pažymi, jog projektų vykdytojų darbuotojų patirties, žinių ir įgūdžių trūkumas apsunkina bendradarbiavimą ir aplinkos projektų įgyvendinimą.

5. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, galima teigti, jog savivaldybių administracijų darbuotojai yra žymiai labiau pasiruošę įgyvendinti aplinkos projektus 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiui, negu buvo pasirengę 2004-2006 m. paramos laikotarpiui.

6. Darbo pradžioje iškeltos hipotezės, susijusios su savivaldybių administracijų darbuotojų gebėjimu valdyti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus projektus, pasitvirtino.

PASIŪLYMAI

1. Daugelyje savivaldybių administracijų, darbuotojai įgyvendinantys aplinkos projektus negauna jokio papildomo atlygio, nors darbo įgyvendinant šiuos projektus yra labai daug. Savivaldybių administracijų direktoriai turėtų motyvuoti projektus įgyvendinančius darbuotojus, kad jie būtų suinteresuoti kuo sėkmingiau pasiekti projektuose numatytų rezultatų ar siektų įgyti kuo daugiau naujų žinių.

2. Savivaldybių administracijų darbuotojams trūksta laiko skirti projektų vykdymui. Todėl dalis tiesioginių funkcijų, kurias atlikdavo projektus įgyvendinantys darbuotojai, turėtų būti perduota kitiems, tas funkcijas atlikti galintiems savivaldybių administracijų darbuotojams. Taip aplinkos projektus įgyvendinantys darbuotojai galėtų daugiau dėmesio skirti projektų valdymui.

3. Nors praktika yra geriausia tobulėjimo priemonė, bet svarbu ir naujos žinios, kurios taip pat gali padėti sėkmingai valdyti projektą. Tačiau labai svarbu, kad mokymų metu projektų vykdytojus pasiekianti informacija būtų savalaikė, nes pavėluotai vykdomų mokymų ar seminarų nauda išties yra nedidelė.

4. Siekiant sėkmingai valdyti aplinkos projektus, svarbu vykdyti nuolatinę jų priežiūrą. Projektų vykdytojams patartina rengti reguliarius projekto priežiūros posėdžius, kuriuose dalyvautų projektus įgyvendinantys savivaldybių darbuotojai, projektą administruojančios įmonės atstovai bei kiti projekte numatytas veiklas vykdantys paslaugų teikėjai ir rangovai. Šių susitikimų metu visapusiškai apžvelgiama projekto eiga, kylančios problemos, galimi jų sprendimo būdai. Tokia projekto kontrolė padeda užtikrinti sėkmingą projekto eigą.

5. Projekto įgyvendinimo grupėje turėtų būti ekologas ar kitas specialistas turintis aplinkosauginių žinių, kurių reikia sėkmingam ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdymui. Nes įgyvendinant aplinkos projektus dažnai pasitaiko situacijų, problemų, kurių sprendimui būtinos aplinkosauginės žinios.

6. Labai svarbu, kad projekto įgyvendinimui reikalingas veiklas vykdytų kompetentingi paslaugų teikėjai, rangovai. Todėl projekto vykdytojai konkursiniuose dokumentuose turėtų nustatyti kuo griežtesnius reikalavimus galimiems paslaugų teikėjams ar rangovams, žinoma nepažeidžiant Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimo įstatymo. Ypač nurodyti reikalavimą turėti patirties teikiant panašias paslaugas įgyvendinant kitus ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.
2. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1049
//Nauja įstatymo redakcija Valstybės žinios. 2000, Nr. 91-2832.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr.1166 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“//Valstybės žinios. 2001, Nr. 48-1676; 2003, Nr. 88-3999.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 17 d. nutarimas Nr. 1139 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant Lietuvos 2007-2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas“//Valstybės žinios. 2007, Nr. 114-4637.
5. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 28 d. nutarimas Nr. 802 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 24 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl Europos Sąjungos sanglaudos fondo paramos administravimo Lietuvoje“ pakeitimo“//Valstybės žinios. 2004, Nr. 103-3777.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. D1-239 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 64-2315.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. kovo 23 d. įsakymas Nr. D1-129 „Dėl gairių pareiškėjams, teiksiantiems paraiškas paramai gauti pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento 1.3 priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ veiklos sritis „Praeities taršos ir jos teritorijų nustatymas ir išvalymas“ ir „Informavimas apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo skatinimas“ patvirtinimo“ //Valstybės žinios. 2006, Nr. 34-1216.
9. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2005 m. vasario 4 d. įsakymas Nr. 1K-041 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. 1K-033 „Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 21-667.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 1998 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. 30 „Dėl mokslo sričių, krypčių ir šakų klasifikacijos“//Valstybės žinios. 1998, Nr. 6-126.

11. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus//1997, CELEX numeris: 11997D.
12. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis. 2004 m. gruodžio 24 d.//Valstybės žinios 2004, Nr. 2-2.
13. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. reglamentas (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1783/1999// CELEX numeris: 32006R1080.
14. Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti. 2007 m. kovo 30 d.
15. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. reglamentas (EB) Nr. 1081/2006 dėl Europos socialinio fondo ir panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1784/1999// CELEX numeris: 32006R1080.
16. Tarybos 2005 m. rugsėjo 20 d. reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai//Oficialusis leidinys L, 2005-10-21, Nr. 277-1.
17. Tarybos 2006 m. liepos 27 d. reglamentas (EB) Nr. 1198/2006 dėl Europos žuvininkystės fondo// Oficialusis leidinys L, 2006-08-15, Nr. 223.
18. Tarybos 1988 m. birželio 24 d. reglamentas (EEC) Nr. 2052/88 dėl struktūrinių fondų užduočių, veiksmingumo ir jų veiklos koordinavimo tarpusavyje ir su Europos investicijų banko operacijomis bei kitomis veikiančiomis finansų institucijomis// CELEX numeris: 31988R2052r.
19. Tarybos 1999 m. birželio 21 d. reglamentas (EB) Nr. 1260/1999 nustatantis bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų//Specialusis leidimas, 2004-12-30, Nr. 1.
20. Tarybos 2006 m. liepos 11 d. reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinantį Reglamentą (EB) N. 1260/1999//Oficialusis leidinys L, 2006-07-31, Nr. 210.
21. Tarybos 1994 m. gegužės 16 d. reglamente (EB) Nr. 1164/94 įsteigiantis Sanglaudos fondą// Specialusis leidimas, 2004-12-30, Nr. 1.
22. Aplinkosaugos investicijų projektų rengimas ir valdymas. Mokomoji knyga. KTU Savivaldos mokymo centras, Aplinkos apsaugos politikos centras, Aplinkos apsaugos išteklių valdymo centras. Kaunas. 2002.
23. Čiutienė Rūta, Šarkiūnaitė Ingrida. Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantis veiksnys //Ekonomika 2004 67 (2). ISSN 1392–1258.

24. Dumčius Rimantas, Šiupšinskas Sigitas. Lietuvos savivaldos institucijų pasiruošimo dalyvauti Europos Sąjungos regioninėje politikoje tyrimas. Šalies ataskaita. 2003.
25. Juknevičienė Vita. Laikmečio iššūkiai viešojo administravimo žmogiškųjų išteklių valdymui //Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2006. 1 (6), 96–102 ISSN 1648-9098.
26. Juralevičienė Jolanta. Valstybės tarnautojų profesinės kompetencijos teoriniai ir teisiniai aspektai //Viešoji politika ir administravimas. 2003. Nr. 5 ISSN 1648-2603.
27. ES struktūrinių fondų parama savivaldybėms ir apskričių viršininkų administracijoms. Išleista Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis. 2005. ISBN 9955–9607–6–0.
28. Haroldas Brožaitis, Ramūnas Linartas, Vitalis Nakrošis, Algirdas Petkevičius. Evaluation of the effects of the European Union regional policy on the Lithuanian public administration. National Regional Development Agency, 2002.
29. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Išvada dėl Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos. 2007 m. spalio 1 d. Nr. 9-54 Vilnius.
30. Lietuva: Bendrasis programavimo dokumentas 2004 – 2006 metai. 2006 m. BPD įgyvendinimo ataskaita.
31. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento 1.3 priemonės „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ metinė įgyvendinimo ataskaita.
32. Petkevičiūtė Nijolė, Kaminskytė Eglė. Vadybinė kompetencija: teorija ir praktika. Pinigų studijos 2003 – 1. P 65-80.
33. 2003 m. Stojimo sutartyje nustatytų pereinamojo laikotarpio nuostatų veikimo ataskaita (2004 m. gegužės 1 d. – 2006 m. balandžio 30 d. laikotarpis). Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Briuselis, 8.2.2006. KOM(2006) 48 galutinis.
34. 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa. Vilnius. 2007 m. liepos 5 d.
35. http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working6_lt.htm; prisijungimo laikas: 2007-10-05.
36. Apie sanglaudos fondą//http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=5166; prisijungimo laikas: 2007-12-17.
37. BPD 1.3 priemonė. Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija // <http://www.am.lt/VI/index.php#a/3848>; prisijungimo laikas: 2007-09-12.
38. Dr. Algirdas Astrauskas, Vidaus reikalų ministerijos sekretorius, Gailė Kasmačiauskienė, Vidaus reikalų ministerijos Regioninės politikos departamento direktorė. Regioninės politikos aspektai Europos kontekste// http://www.vrm.lt/index.php?id=131&backPID=878&pS=1075586400&pL=2505599&arc=1&tt_news=336&lang=2targ; prisijungimo laikas: 2007-08-25.

39. ES struktūrinių fondų parama: nuo projekto iki realybės // „Verslo labirintas“ 2004 m. rugsėjo 8 d. <http://www.vlb.lt/?page;131;group;78>; prisijungimo laikas: 2007-05-22.
40. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007–2013 m. <http://www.esparama.lt/lt/pasirengimas/>; prisijungimo laikas: 2007-05-27.
41. Judith Olney. Measuring Project Manager Competence// <http://www.synergist.com/dl/White-2-360.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
42. The European Structural Funds (2004-2006). Lietuva (Lithuania) // http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas/lithuania/factsheets/pdf/fact_lt_en.pdf; prisijungimo laikas: 2007-07-22.
43. Kas yra struktūrinė parama? // http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama; prisijungimo laikas: 2007-02-15.
44. Regioninė politika-raktas į ES ateitį?// <http://www.europarl.europa.eu/highlights/lt/809.html>; prisijungimo laikas: 2007-06-27.
45. Structural actions in support of the environment // http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/environ_en.htm; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
46. Sanglaudos fondas// <http://www.lsa.lt/esparama/index.php?id=10>; prisijungimo laikas: 2007-12-15.
47. Sanglaudos fondas// http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2007-12-15.

SANTRAUKA

Savivaldybių darbuotojų kompetencija ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme

Reikšminiai žodžiai: Bendrasis programavimo dokumentas, BPD projektas, kompetencija, projekto vykdytojas, struktūriniai fondai.

Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, atsivėrė galimybės pasinaudoti ES struktūrinių fondų skiriama parama. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (toliau – BPD), patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos, Lietuvai skirta 3,09 milijardų litų ES struktūrinių fondų paramos patvirtintiems investiciniams prioritetams įgyvendinti. Beveik 85 milijonai iš jų skirta aplinkosaugai. Europos regioninės plėtros fondo parama aplinkos projektams skiriama pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“. ES struktūrinių fondų lėšomis yra remiami ir savivaldybių administracijų inicijuoti aplinkos projektai.

Šiame darbe siekiama įvertinti savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme ir pateikti šių projektų vykdymo gerinimo galimybes. Informacija reikalinga darbe išskeltam tikslui pasiekti gauta anketinės apklausos būdu ir analizuojant literatūrą tyrimo tema. Atlikus tyrimą matyti, jog savivaldybių darbuotojai turi pakankamai patirties, žinių ir įgūdžių reikalingų projektų valdymui, todėl galima teigti, jog tyrime dalyvavę darbuotojai yra kompetentingi įgyvendinti savivaldybių inicijuotus projektus. Tačiau reikia pažymėti, kad didelis tiesioginio darbo krūvis, nepakankamos žinios ES struktūrinės paramos valdymo klausimais bei žymus mokymų trūkumas, kol kas trukdo sėkmingai inicijuoti ir įgyvendinti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus aplinkos projektus. Įgyvendinančiosios institucijos funkcijas aplinkos projektų valdyme atliekančios Aplinkos projektų valdymo agentūros specialistų nuomone savivaldybių darbuotojų žinių ir įgūdžių trūkumas yra svarbi problema, kuri apsunkina projektų vykdymą. Šiame darbe pateikiami pasiūlymai savivaldybėms, kaip aplinkos projektų vykdytojams, kurie gali prisidėti siekiant projektuose numatytus rezultatų ir norint sukurti kuo didesnę naudą Lietuvos gyventojams.

SUMMARY

Abilities of municipality employees in the field of environmental projects supported from EU Structural Funds

Keywords: ability, Single Programming Document, SPD project, Structural Funds

Joining the European Union in May 2004, Lithuania qualified for EU financial assistance from ES Structural Funds. The support from EU Structural Funds for Lithuania in 2004-2006 is provided under the Single Programming Document for 2004-2006 (hereinafter – the SPD) approved by the Government of the Republic of Lithuania and by the European Commission. The SPD established five investment priorities and for the implementation of these priorities, about 895 million Euro of EU funds have been allocated. About 24 million Euro of this support have been allocated for the environment protection. Financial assistance from the European Regional Development Fund for the environment protection is provided under the measure 1.3 „Improvement of Environment Quality and Prevention of Environmental Damage“. Municipality administrations also qualified the support from EU Structural Funds to initiate environmental projects.

The aim of this paper is to evaluate abilities of municipality administrations employees in the field of environmental projects and to suggest how better to hold these projects. Information necessary to achieve the aim of this paper was got using the questionnaire and making the analysis of literature. According to the results of this research, employees of municipality administrations have enough skills, experience and knowledge to hold projects initiated by municipality administrations. But it is necessary to emphasize, that having a heavy caseload, lack of knowledge how to control EU structural fund support and few training is troubling successfully implementing environmental projects supported from EU Structural Funds. Environmental Projects Management Agency as Implementing Agency for environmental projects is responsible for project administration and monitoring of project implementation. According to the opinion of experts who are working in Environmental Projects Management Agency, employees of municipality administrations are lacking of information and skills in the field of environmental projects and such situation cumber implementing these projects. In this paper author gave suggestions, which can help to reach aims of environmental projects more successfully.

PRIEDAI

Anketa savivaldybių administracijų darbuotojams

Anketa**Gerbiamas Respondente,**

Šia apklausa siekiama išsiaiškinti Lietuvos savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme. Maloniai kreipiuosi į Jus ir prašau atvirai atsakyti į Jums pateiktus klausimus. Anketa anoniminė. Visa gauta informacija bus naudojama tik moksliniais tikslais. Anketa sudarė Mykolo Romerio universiteto Aplinkos apsaugos politikos ir administravimo magistro antro kurso studentė Aurelija Ložytė.

Atsakydami į klausimus, pažymėkite atsakymo **variantą ar kelis variantus**, labiausiai atitinkančius savivaldybės administracijos, kurioje dirbate poziciją.

1. Jūsų išsilavinimas?

- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Aukštasis universitetinis

2. Kokios mokslo srities išsilavinimą turite (taip pat nurodykite kokios mokslo krypties išsilavinimą esate įgijęs (-usi), pavyzdžiui ekonomika, aplinkos inžinerija)?

- Humanitarinių mokslų _____
- Socialinių mokslų _____
- Fizinių mokslų _____
- Biomedicinos mokslų _____
- Technologijos mokslų _____

3. Patirtis projektų rengimo/įgyvendinimo srityje?

- Patirties nėra
- 1-2 metai
- 3-4 metai
- 5-6 metai
- Daugiau (nurodykite kiek) _____

4. Patirtis ES finansuojamų projektų (pavyzdžiui PHARE) rengimo/įgyvendinimo srityje?(Ne ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų)

- Patirties nėra
- 1-2 metai
- 3-4 metai
- 5-6 metai
- Daugiau (nurodykite kiek) _____

5. Ar savivaldybės administracijoje kurioje dirbate buvo rengiami/dabar rengiami projektų vadybos mokymai (kursai)? Jeigu į šį klausimą atsakėte teigiamai, prašom pereikite prie 6 klausimo, o jeigu atsakėte neigiamai, toliau tęskite nuo 9 klausimo.

- Taip Ne

6. Kiek kartų vyko projektų vadybos mokymai (kursai)?

- Mokymai vyko 1 kartą
- Mokymai vyko 2-4 kartus
- Mokymai vyko 5-7 kartus
- Mokymai sistemingi, vyksta nuolatos

7. Ar dalyvavote projektų vadybos mokymuose? Jeigu į šį klausimą atsakėte teigiamai, prašom atsakyti į 8 klausimą, o jeigu atsakėte neigiamai, toliau tęskite nuo 9 klausimo.

- Taip Ne

8. Kokių naujų žinių ir įgūdžių įgijote mokymų metų projektų valdymo srityje? Pažymėkite tris sritis, kuriose įgijote daugiausia žinių ir įgūdžių.

- Vaidmenų projekte pasiskirstymo
- Projekto inicijavimo
- Projekto apimties valdymo
- Projekto veiklų tvarkaraščio sudarymo
- Projekto laiko valdymo
- Išteklių ir išlaidų planavimo
- Rizikos valdymo
- Bendravimo projektinėje grupėje
- Projekto eigos kontrolės, pokyčių valdymo
- Projekto užbaigimo
- Projekto dokumentavimo
- Kita _____

9. Kaip manote, kokie Jūsų įgūdžiai/asmeninės savybės labiausiai prisideda (prisidėtų) prie sėkmingos projekto įgyvendinimo?

- Komunikabilumas
- Organizaciniai sugebėjimai
- Sugebėjimas vadovauti
- Darbas komandoje
- Technologiniai sugebėjimai ir įgūdžiai
- Kita _____

10. Kokių žinių ir įgūdžių, susijusių su projektų valdymu Jums labiausiai trūksta? Pažymėkite tris sritis, kuriose labiausiai trūksta žinių ir įgūdžių.

- Vaidmenų projekte pasiskirstymo
- Projekto inicijavimo
- Projekto apimties valdymo
- Projekto veiklų tvarkaraščio sudarymo
- Projekto laiko valdymo
- Išteklių ir išlaidų planavimo
- Rizikos valdymo
- Bendravimo projektinėje grupėje
- Projekto eigos kontrolės, pokyčių valdymo
- Projekto užbaigimo
- Projekto dokumentavimo
- Kita _____

- 11. Jūsų nuomone, kaip turėtų būti tobulinama darbuotojų kompetencija projektų valdymo srityje? Pažymėkite du tobulinimo**
- Daugiau teorinio pobūdžio mokymų
 - Daugiau praktinių įgūdžių
 - Daugiau gerosios patirties pavyzdžių pristatymų
 - Daugiau konsultacijų su įvairių sričių specialistais
 - Kita _____

- 12. Ar Jūsų darbovietėje vyko mokymai kaip pildyti paraiškas ir įgyvendinti ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus ruošiantis 2004-2006 m. paramos laikotarpiui?**
- Taip Ne

- 13. Ar savivaldybė kurioje dirbate teikė paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“. Jei taip, ar buvo skirta parama projektų įgyvendinimui?**
- ne, paraiškų neteikė (pereikite prie 14 klausimo)
 - taip, paraiškas teikė, bet parama neskirta (pereikite prie 15 klausimo)
 - taip, paraiškas teikė ir gavo paramą projektų įgyvendinimui (pereikite prie 16 klausimo)

- 14. Įvertinkite priežastis, kodėl savivaldybės administracija, kurioje dirbate, neteikė paraiškų gauti ES struktūrinių fondų lėšų aplinkos projektų įgyvendinimui. Kiekvienoje eilutėje pažymėkite „√“ ties geriausiai Jūsų nuomone atitinkančiu teiginiu.**

	Visiškai neaktuali priežastis	Dalinai aktuali priežastis	Labai aktuali priežastis
Neaktualu aplinkos apsaugos požiūriu	☐	☐	☐
Nepakako informacijos apie galimybę gauti ES struktūrinių fondų paramą aplinkos projektams	☐	☐	☐
Nepakako žmoniškųjų resursų paraiškos pildymui ar projekto įgyvendinimui	☐	☐	☐
Nepakankama turimų žmoniškųjų resursų kompetencija aplinkos klausimais	☐	☐	☐
Kiti savivaldybės prioritetai	☐	☐	☐
Nepakankami finansiniai ištekliai (nuosavo indelio dalis įgyvendinant projektą)	☐	☐	☐
Aplinkos apsaugos problemos neatitiko BPD 1.3 priemonės ir atitinkamų veiklų tikslų	☐	☐	☐

Kita _____

- Jeigu savivaldybė kurioje dirbate neteikė paraiškų ES struktūrinių fondų paramai gauti pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ pereikite prie 23 klausimo.**

15. Kodėl Jūsų nuomone Jūsų parengtoms paraiškoms nebuvo skirtas finansavimas?

Pažymėkite tris labiausiai tinkamus atsakymų variantus.

- Neužteko laiko tinkamai užpildyti paraišką
- Neatidžiai pildėte paraiškas, todėl jose aptikta daug klaidų
- Neturėjote reikiamos kompetencijos žmogiškųjų resursų paraiškos pildymui
- Projektas neatitiko kvietime nurodytų kriterijų
- Savivaldybių darbuotojai nebuvo mokomi kaip pildyti paraiškas
- Projektas neatitiko nei vienos iš finansuojamų veiklos sričių
- Viską atlikote teisingai, tačiau parama projektui neskirta dėl kvietimui skirtų lėšų trūkumo
- Kita _____

16. Kas pildė paraiškas skirti finansavimą aplinkos projektų įgyvendinimui?

- Paraišką pildė nuolatiniai savivaldybės darbuotojai
- Paraišką pildė samdyti konsultantai
- Paraišką pildė nuolatiniai savivaldybės darbuotojai ir samdyti konsultantai
- Kita _____

17 – 23 klausimai skirti tik tų savivaldybių darbuotojams, kurios įgyvendina ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus pagal BPD 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“.

17. Kaip manote, kodėl Jūsų teiktų projektų paraiškoms skirtas finansavimas?

Pažymėkite vieną labiausiai tinkamą atsakymo variantą.

- Paraiškos pildymui savivaldybė samdė konsultantus
- Tinkama savivaldybės darbuotojų kompetencija
- Projekto svarba (aktualumas)
- Siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą parodėme iniciatyvą
- Kita _____

18. Su kokiomis problemomis susiduriate įgyvendinant ES struktūrinių fondų finansuojamus aplinkos projektus? Pažymėkite tris svarbiausias problemas.

- Darbuotojams trūksta žinių projekto įgyvendinimui
- Nepakankama projektų administravimo paslaugas teikiančių įmonių darbuotojų kompetencija
- Darbuotojams trūksta laiko skirti projektų įgyvendinimui
- Sudėtinga rasti kompetentingus konsultantus projektų įgyvendinimui
- Aplinkos projektų valdymo agentūra delsia tikrinti su projektų įgyvendinimu susijusius dokumentus
- Abejotina Aplinkos projektų valdymo agentūroje dirbančių specialistų kompetencija
- Sudėtinga bendrauti su Aplinkos projektų agentūroje dirbančiais specialistais ir pateikti klausimus dėl projektų įgyvendinimo
- Paslaugų teikėjai/rangovai nesusidūrę su ES struktūrinių fondų lėšų naudojimo specifika, todėl kyla įvairių nesklandumų
- Sudėtinga pildyti projektų įgyvendinimo ataskaitas ir mokėjimo prašymus
- Aplinkos projektų valdymo agentūroje dirbančių specialistų kaita
- Kita _____

19. Kokių žinių Jums labiausiai trūksta paraiškų rengime ir ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinime? Pažymėkite tris sritis, kuriose labiausiai trūksta žinių.

- ES ir LR teisės aktai, reglamentuojantys Struktūrinių fondų administravimą
- ES ir LR aplinkos apsaugos teisės aktai
- Bendrojo programavimo dokumento esmė ir priemonių projektinis realizavimas
- Projektų paraiškų rengimo ir jų atrankos pagrindiniai principai
- Projektų rengimo logika
- Projekto biudžeto formavimas
- Projektų įgyvendinimo planų sudarymas
- Projektų priežiūra
- Ataskaitų rengimas
- Projektų viešinimas
- Viešieji pirkimai
- Kita _____

20. Kaip vertinate savivaldybės darbuotojų kompetenciją įgyvendinant ES struktūrinių fondų finansuojamus aplinkos projektus?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Silpnai
- Blogai

21. Ar sutiktumėte konsultuoti kitų savivaldybių darbuotojus ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinimo srityje?

- Taip, tikrai sutikčiau
- Tikriausiai sutikčiau
- Iš dalies
- Tikriausiai nesutikčiau
- Ne, tikrai nesutikčiau

22. Kaip pasikeitė Jūsų kompetencija aplinkos projektų valdyme nuo projektų įgyvendinimo pradžios? 1 – visiškai nepasikeitė, 5 – labai padidėjo.

- 1 2 3 4 5

23. Ar Jūsų darbovietėje buvo papildomai tobulinama darbuotojų kompetencija ruošiantis naujam ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinimo laikotarpiui? Jeigu į šį klausimą atsakėte teigiamai, prašom atsakyti į 24- 25 klausimus, o jeigu atsakėte neigiamai, toliau tęskite nuo 26 klausimo.

- Taip Ne (paaiškinkite kodėl nebuvo) _____

24. Kaip buvo tobulinama darbuotojų kompetencija ruošiantis naujam ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinimo laikotarpiui?

- Dalyvavimas seminaruose (taip pat ir APV'os rengiamuose)
- Dalyvavimas mokymuose
- Dalyvavimas konferencijose
- Bendradarbiavimas su kitomis savivaldybėmis
- Nuolatinis konsultavimasis su Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojais
- Užsienio ekspertų konsultacijos

Susitikimai ir diskusijos su reikiamaisiais specialistais

Kita _____

25. Ar kvalifikacijos tobulinimo procesas aplinkos projektų valdymo srityje Jums buvo naudingas?

Labai naudingas

Naudingas

Neturėjo jokios įtakos

26. Kokius reikalavimus Jūs keltumėte aplinkos projektus (finansuojamus ES struktūrinių fondų lėšomis) įgyvendinantiems darbuotojams?

27. Jūsų nuomone, ar aplinkos projektų įgyvendinimo grupėje turi būti aplinkosauginį išsilavinimą turintis savivaldybės darbuotojas?

Taip

Nebūtinai

Ne

Nežinau

Dėkoju už Jūsų nuomonę!

Anketa Aplinkos projektų valdymo agentūros Struktūrinių fondų skyriaus specialistams

Anketa**Gerbiamas Respondente,**

Šia apklausa siekiama išsiaiškinti Lietuvos savivaldybių administracijų darbuotojų kompetenciją ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų aplinkos projektų valdyme. Maloniai kreipiuosi į Jus ir prašau atvirai atsakyti į Jums pateiktus klausimus. Anketa anoniminė. Visa gauta informacija bus naudojama tik moksliniais tikslais. Anketa sudarė Mykolo Romerio universiteto Aplinkos apsaugos politikos ir administravimo magistro antro kurso studentė Aurelija Ložytė.

Atsakydami į klausimus, pažymėkite atsakymo **variantą ar kelis variantus**, labiausiai atitinkančius Jūsų nuomonę.

1. Kokios pagrindinės priežastys lėmė, jog dalis savivaldybių teiktų projektų paraiškų buvo atmestos?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums labiausiai priimtina atsakymą

	Labai svarbi	Svarbi	Pakankamai	Nesvarbi	Visai nesvarbi
Neatidžiai pildytos paraiškos, todėl jose aptikta daug klaidų	☐	☐	☐	☐	☐
Paraiškas pildžiusių savivaldybės darbuotojų ar konsultantų žinių ir patirties stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Per nustatytą terminą pareiškėjai nepateikė prašomos informacijos ir dokumentų	☐	☐	☐	☐	☐
Projektas neatitiko nei vienos iš finansuojamų veiklos sričių	☐	☐	☐	☐	☐
Netinkamai suformuotas projekto biudžetas	☐	☐	☐	☐	☐
Savivaldybių darbuotojai nebuvo mokomi kaip pildyti paraiškas	☐	☐	☐	☐	☐
Kita	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kokios pagrindinės sėkmingai parengtų paraiškų priežastys?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums labiausiai priimtina atsakymą

	Labai svarbi	Svarbi	Pakankamai	Nesvarbi	Visai nesvarbi
Paraiškos pildymui savivaldybių samdyti konsultantai	☐	☐	☐	☐	☐
Tinkama paraiškas pildžiusių savivaldybės darbuotojų kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Projekto svarba (aktualumas)	☐	☐	☐	☐	☐
Siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą parodyta iniciatyva	☐	☐	☐	☐	☐
Kita	☐	☐	☐	☐	☐

3. Kokios pagrindinės savivaldybių įgyvendinamų projektų problemos?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums labiausiai priimtina atsakymą

	Labai svarbi	Svarbi	Pakankamai	Nesvarbi	Visai nesvarbi
Projektų vykdytojams trūksta žinių ir patirties projektų valdyme	☐	☐	☐	☐	☐
Nepakankama projektų administravimo paslaugas teikiančių įmonių darbuotojų kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Projekto įgyvendinimo terminų nesilaikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Netinkamai vykdomos viešųjų pirkimų procedūros	☐	☐	☐	☐	☐
Netinkamai pildomos projektų įgyvendinimo ataskaitos ir mokėjimo prašymai	☐	☐	☐	☐	☐
Bendro pobūdžio įvairių teisės aktų nevienodas interpretavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Savivaldybių darbuotojai skiria per mažai laiko projektų valdymui	☐	☐	☐	☐	☐
Dėl projekto vykdymo metu kylančių nesklaidumų savivaldybių darbuotojai linkę kaltinti Aplinkos projektų valdymo agentūros darbuotojus	☐	☐	☐	☐	☐
Kita	☐	☐	☐	☐	☐

4. Kokių žinių ar įgūdžių labiausiai trūksta savivaldybės darbuotojams rengiant ir įgyvendinant aplinkos projektus? Pažymėkite tris sritis, kuriose Jūsų manymu savivaldybės darbuotojams labiausiai trūksta žinių.

- Europos Komisijos reglamentų, LR teisės aktų, reglamentuojančių Struktūrinių fondų administravimą išmanymas
- ES ir LR aplinkos apsaugos teisės aktai
- Bendrojo programavimo dokumento esmės ir priemonių projektinio realizavimo supratimas
- Projektų paraiškų rengimas ir jų atrankos pagrindinių principų supratimas
- Projektų rengimo logika
- Projekto biudžeto formavimas
- Projektų įgyvendinimo planų sudarymas
- Projektų priežiūra
- Ataskaitų rengimas
- Projektų viešinimas
- Viešieji pirkimai
- Kita _____

5. Kaip vertinate savivaldybės darbuotojų kompetenciją įgyvendinant aplinkos projektus?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Silpnai
- Blogai

6. Kaip manote, ar savivaldybės darbuotojai žymiai patobulino kompetenciją projektų valdyme ruošiantis naujam ES struktūrinių fondų finansuojamų aplinkos projektų įgyvendinimo laikotarpiui? 1 – kompetencija visiškai nepasikeitė, 5 – kompetencija labai padidėjo.

- 1 2 3 4 5

7. Jūsų nuomone, kaip reikėtų tobulinti savivaldybių darbuotojų kompetenciją projektų valdymo srityje?

8. Ar sutinkate, kad savivaldybių darbuotojų kompetencija yra svarbiausia sėkmingo/nesėkmingo projekto įgyvendinimo priežastis?

- visiškai sutinku
 sutinku
 nei sutinku nei nesutinku
 nesutinku
 visiškai nesutinku

9. Jūsų nuomone, ar projektų vykdytojams turėtų būti keliami aukštesni patirties, kvalifikacijos ar specialių žinių bei gebėjimų reikalavimai? Nuomone pagrįskite.

10. Jūsų nuomone, ar aplinkos projektų įgyvendinimo grupėje turi būti su aplinkosauga susijusį išsilavinimą turintis darbuotojas?

- Taip
 Nebūtinai
 Ne
 Nežinau

Dėkoju už Jūsų nuomonę!